

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal štev. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno udruženje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravništvo v Trstu, ulica Torre bianca št. 39/I.

Zadovoljnost in blagostanje

je odvisno od gospodinje, ona more to vstvariti, ako se poslužuje za nakup potrebščin le priznanih solidnih tvrdk. — Vsaka gospodinja naj bi se posluževala za nakup oblačil svojcem le tvrdke

Drago Schwab Ljubljana

ki je že mnogim gospodinjam dokazala svojo strogo solidnost in skrb zadovoljiti vsakogar. Svojci so jim elegantno in po ceni oblečeni! Tudi Vi se poslužujete pri nakupu oblačilnih predmetov te tvrdke, čije oblačilni izdelki kakor: obleke, sukne, reglani, dalje damski plašči, kostumi, krila, ki slovijo kot najboljši izdelki Slovenije. — Ideluje se oblačila le iz najboljših vrst blaga. — V zalogi vse mudne potrebščine, perilo in bogata izbira uvoženega angleškega sukna.

Cene najnižje!

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XXIV.

MARIJA SKRINJARJEVA.

Žena redkih lastnosti, priprosta, iz naroda, bogata po neizmerni dobroti. Živi in dela za blagor človeštva. Velika v ljubezni do svoje grude: taka je gospa Marija Skrinjarjeva, rojena Monfredova.

Rojena v naši primorski Švici, v romantičnem Kobaridu, sošolka našega pesnika Pagliaruzzi - Krilana, prijateljica skladatelja Volariča, učenka našega slavčka Simona Gregorčiča. V vzorni mladosti je stopila na pot narodnega dela: iz njenega udejstvovanja odseva globoka požrtvovalna ljubav do domovine, združena s sočutjem do vseh ubogih in zatiranih.

Kot mlado dekle se je zanimala za žensko gibanje, osobito za uprašanje naših služkinj. Ko se je poročila z orožniškim postajevođjo g. Simonom Skrinjarjem, vrlim Kraševcem, se je posvetila vzgoji svojih štirih otrok, a poleg tega je pisala članke v tedanje slovenske liste. Mnogo teh člankov je bilo priobčenih v Podgornikovem «Slovanskem Svetu» in sam g. Podgornik mi je zatrjeval, da je ga. M. Skrinjarjeva najmarljivejša sotrudnica njegovega lista; a pok. profesor Celestin v Zagrebu se je osebno zanimal za neznano dopisovalko in izražal se je o njej zelo laskavo in pohvalno. Naši «Edinosti» je od nekđaj zvesta dopisovalka, in tako je bila tudi «Slovenki», «Jadranski», «Slovenski ženi» in sedaj «Ženskemu Svetu».

Njena narodna zavest je bila bridko preizkušena pod avstrijskim režimom; njenega soproga so osumili, da je bil pod vplivom svoje narodne žene, zato je pretrpel mnogo šikan in moral je prenašati razne krivične premestitve in ukore. A duh te velike žene ni klonil, svesta si svoje

življenjske naloge se je udejevala pousod, kjerkoli je služboval njen soprog, tako v Podgori, Podmelcu, v Sežani itd. Po odhodu svojega soproga v stalni pokoj pa se je naselila v Trstu.

Tu je uresničila vse svoje ideale, katere je snovala v mladosti: ustanovila je leta 1898. Zavod sv. Nikolaja, zavetišče za brezposelne služkinje v Trstu. Vse svoje duševne in gmotne moči je kot voditeljica žrtvovala za svoj zavod. V odboru so stale poleg nje še druge odlične slovenske žene in dekleta, ki so pripomogle, da se je zavod začel širiti tako, da je sprejel na leto tisoče brezposelnih deklet v svoje okrilje. Da je bila prava mati zavoda, je razvidno iz dejstva, da je celo kupila zavodu hišo. Ali usoda je hotela drugače: gospa Marija Skrinjarjeva je postala žrtev zavoda; ko je hotela namreč pokazati neki služkinji, kje je spravljen na podstrešju njen kovčeg, je padla blaga žena z lestve tako nesrečno, da si je zlomila nogo. Nepopisno je trpela doma in v bolnici, a konečno so ji morali odrezati nogo pod kolenom. Lahko si mislimo, da je bil zavod vsled njene boleznihudo prizadet, kajti hišo so morali prodati in ona se je odpovedala vodstvu, katero je prevzela na to Marija Žitnikova, a Skrinjarjeva je ostala še nadalje svetovalka in zaupnica zavoda.

Ugled Zavoda sv. Nikolaja se je dvignil, kajti prihajala so dekleta iz raznih držav in dežel, med njimi tudi učiteljice, vzgojiteljice i. t. d. Po inicijativa ge. Skrinjarjeve je odprl zavod nekako nadaljevalno šolo za služkinje, kjer so se učile računstva, pravopisja, šivanja, gospodinjstva i. t. d. Na ta način je skrbel zavod za duševno izobrazbo mladega neizkušenege dekleta, došlega v veliko mesto. Koliko deklet se je rešilo moralnega propada, vedo povedati zapiski odborovih sej. Velikokrat je blaga žena posredovala na policiji in sodnji med gospodinjo in služkinjo v sporih, a vsakokrat je štivila svojo gojenko. Celo v zapor je hodila po nje, jih vodila v zavod, jih vzgajala ter skrbela, da so postale dobre članice človeške družbe. Koliko poštenih žen, dobrih mater in zavednih Slovenk je izšlo iz Zavoda sv. Nikolaja!

Vojna, ki je uničila toliko človekoljubnih naprav, tudi zavodu ni prižanesla. Vsled pomanjkanja dohodkov in podpor je zavod leta 1919. ukinil svoje delovanje. Udarec je najbolj zadel ustanoviteljico, kateri se je zdelo, da je z zavodom vred prenehalo njeno duševno življenje.

Marija Skrinjarjeva je založila in izdala pred leti celo vrsto razglednic s slikami odličnih mož, n. pr. Ivana Nabergoja, voditelja in državnega poslanca tržaške okolice, Pagliaruzzi - Krilana, pesnika, Matije Majer - Ziljskega in druge.

Dasi ne več mlada, bolna in vsestransko bridko preizkušena, živi plemenita žena še vedno junaško življenje. V najlepši mladeniški dobi ji je umrl dobri sin Milko; te izgube ne more še danes preboleti. Uteha v tej bolesti ji je skrb za druge, njeno geslo je: Sebi nič, drugim vse. Človeku se zdi, da ta žena ni ustvarjena za sedanjo dobo; nikoli ni hotela poznati prevar in slabosti človeka, temveč je verovala le v luč, dobroto in pleme-

nitost. Zdi se mi, da je poosebljena plemenitost, ki plava med nebom in zemljo, troseč človeštvu blagostanje.

Skrinjarjeva biva začasno v Podgorici v Črnigori, pri svojem sinku, kamor jo je vedla zgolj njena materinska skrb.

* * *

Marsikdo bo uprašal: čemu te vrste? Ob kaki priliki? Odgovor je lahek: ona se zanima vedno in za vse, a za njo, našo zaslužno rodoljubno ženo, nihče. Kaj je pomenilo delo in človekoljubno prizadevanje Marije Skrinjarjeve, vedo one, ki jo poznajo poblize ali so bile celo same deležne njenih dobrot.

MAŠA GROMOVA.

⊞⊞⊞⊞⊞

Binkošti. (Gustav Strniša.)

Vesoljna skrivnost duri odpira,
zažarel je na nebu sveti Duh, Bog;
zadrhtela pevca samotnega lira,
nasmehnila se pomlad skozi log;
novo življenje poljublja naravo,
duh božji diha v dobrovo. —

Zapela je pevca pozabljena lira,
vjela šepet zelenečih ravnin:
dih večne ljubezni v strunah vibrira,
lahno šušljajo vetrovi planin;
dviga se glas, v daljavi zamira:
O, domovina, pozdravlja te sin!

Čutil sem silo božanske skrivnosti,
vrnil iz tujih, sovražnih se mest;
ogenj zaplal je svete modrosti,
gorečih jezikov zavabil me blest,
čutil očiščen sem uro radosti,
svojo in tvojo pozabil bolest. —

Bel golob trka na okenca nizka,
dajmo, odprimo mu vsi na stežaj;
milost modrosti božje se bliska,
vrača na zemljo sveti se raj,
saj oljkova vejica v kljunu trepeče,
čakajo časi miru naš in sreče! —

⊞⊞⊞⊞⊞

Pomlad v tujini. (Marjana Kokaljeva.)

Cvet odtrgala sem tihi bila.
Jablan ni nič zaihtela,
dosli cvetja je imela
in se ž njim košatila krasila ...
Drobni cvet pa zaihtel
v moji roki je glasno,

jaz otrla sem solzo,
ki na cvet je padla bel ...
Čudno se usoda šali,
mari nisem jaz v tujini
cvet odtrgan, mali —
jablan v cvetlju pa — spomini?

⊞⊞⊞⊞⊞

Pesem ljubezni. (Marjana Kokaljeva.)

Hiram kot cvetica hira,
ki se v solnce zaljubila,
ona tiho brez besed umira,
kot bi smrt brez bolečine bila.

V smrtnem strahu pa šepeče:
„Ljubim svojega tirana, —
solnce — bog si sreče in nesreče!“
Cvet umre — še solnčna je poljana.

⊞⊞⊞⊞⊞

Ubožica. (Povest. Spisal France Bevk.)

(Nadaljevanje.)

22.

Mračen večer je bil, ko Rezika ni mogla najti Bruna ne na ulici ne v gostilni in je stopila v njegovo sobo. Sedel je na kovčegu in bral časopis. Ozrl se je nanjo in se dvignil.

«Ali si že prosta?»

Pozabil je bil nanjo. Z naglim pogledom je preletela sobo. Začudila se je, ko je videla vse pospravljeno. Njegovih predmetov ni bilo ne po oknih ne po policah več.

«Kam si del svoje stvari?»

Trepetala je, njene oči so zrle prodirno kot oči sodnika.

«Kam?» je dejal Bruno; zadrega mu je stisnila grlo. «V kraj. Ali ne smem imeti stvari v redu?»

Rezika ni zinila niti zloga. Njen pogled je izpraševal dalje; Brunove besede niso zadoštovale.

«V kovčegu je vse!»

Na te besede, ki so padle kot breme na njeno dušo, je zrla še par trenutkov njega in sobo, ki je niso oživiljali njegovi predmeti. Nato je pobledele. Mislila je, da se zgrudi na tla. Skozi stisnjene, jok zadržujoče ustnice, je dejala:

«Uteči mi hočeš.»

Bruno jo je zrl z nevšečnim pogledom človeka, čigar najtajnejša namera je bila z eno potezo razgaljena. Molčal je. Rezika je hotela prekiniti govoreči molk, ki je tolkel z ostrino na njeno srce; skoro kriknila je:

«Ti mi hočeš ubežati!»

«Ne», se mu je izvilo iz grla. Nato jo je ujel, da se ni zgrudila na tla.

* * *

Naslednji dan so bili predmeti zopet na svojem mestu. Bruno se je smehljaj, niti z eno besedo se ji ni približal. Bil je brezbrizen za vse.

Rezika je pazila na njegove besede in na njegovo vedenje. Vse breme skrbi je ležalo na njeni duši.

Vprašala ga je po dolgi muki:

«Kaj bova storila? Zgovori se, kaj nama je storiti?!»

Počasi je prodrla jasnost izgovorjenih besed v Brunove možgane. Dejal je in skomignil z rameni:

«Kaj naj storiva? — Saj niti ne govoriš o tem nikoli.»

Rezika je strmela nanj dolgo časa, žalost je ležala v njegovih očeh. Kot dva nepremična kipa sta bila. Spregovorila je počasi, da se je slednja beseda razločno zasadila v njegovo zavest.

«Ti si mi izbegaval. Poročiti se morava, ali storiti karkoli!»

«Stori karkoli!»

«Dobro», je dejala Rezika komaj slišno na nervozno in nepremišljeno Brunovo besedo. «Dobro». Solza se je prikazala v očeh, a se ni utrnila; pretrda je bila.

Bruno je videl, da je njegova vse zmetujoča beseda zarezala pregloboko. Zametavala je z eno kretnjo tisto, kar je napolnjevalo Rezikino življenje z neprodirno skrivnostjo, radostjo in bridkostjo.

Dejal je nato:

«Pojutranjem zvečer me počakaj!»

Samo pokimala je.

23.

Prišlo je poglavje Rezikinega življenja, ki se ga je ubogo dekcle le z ogabo v srcu spominjalo. Vsega ni razumela. Le podmolklo je udarilo v njene možgane, ko jo je Bruno pritiral v tujo hišo, pred umazano žensko, ki je govorila ogabne besede. Bežala je od nje in od Bruna, preskočila stopnjice, šele na ulici se je pomirila. Greha zoper človeško naruro ni hotela storiti, materinstva ni marala opljuvati na najogabnejši način...

Ko sta se po dolgih dneh izogibanja zopet videla z Brunom, mu je dejala:

«Poročiti me moraš!»

Bruno je molčal.

«Kaj misliš? Ni mogoče drugače. Pri nas je tako, da se drugače greh izbrisati ne dà.»

«Čudna navada.»

«Sicer mi mati umrje; oče ubije tebe in mene!»

Težka misel je zaključevala v Brunovem čelu. Čez nekaj minut je dejal s kretnjo, kot da je plačal nadležnega dolžnika:

«Poročim te!»

Rezika je bila žalostna te odločitve, ker ni bilo niti drobca srca v njej.

Bruno pa je pristavil, kot bi zabijal žebelj v rano: «Poročim te; toda nimam denarja. Živil te bom, vse drugo preskrbi, če hočeš!»

«Bom», je dejala Rezika in je še tisti dan zlagala tole kratko pismo:

«Dragi oče, ljuba mati!

Zdrava sem in se mi godi dobro, poročim se. Srečnejša bom, če mi pomorete k temu, potem vaju ne bom nadlegovala nič več! Pustite me v sreči, ako Bog da, ali v nesreči, ako mi je namenjena.

Vaju pozdravlja hči Rezi.»

Oče je odpisal:

«Draga hči, če rabiš kaj, pridi in pogovorili se bomo; ljudje smo in ne volkovi.

Tvoj oče.»

24.

Rezika se je pravkar vrnila od doma. Temnega večera je bila prišla v vas, pred zarjo je odšla. Šla je k Brunu in ga je našla doma. Sedel je na

stolu in kadil cigareto, dim je leno puhal pred se in razmišljal na vse, kar se je bilo zgodilo.

Mešana čuvstva so ga polnila. Bila so čuvstva ugodja, spomini na lepe ure hrepenenja, ki se nikoli ne izpolnijo, a so se izpolnile in izgubile na svoji mikavnosti. Bil je vmes neugoden občutek človeka, kí je zvezan z žensko in ne more stran, a ga neugnana kri žene kamorkoli.

Varal se je v ljudeh, ki jih je srečal pod tem nebom. Njegova mladost je potekla na jugu; malo je delal in več stradal. Nemirna kri ga je gnala za sledjo deklet, pa ga je bilo groza običajev, da ne obleži z zleknjenim telesom sredi vasi ali na cesti kje. V deželi severnjakov, ljudi, ki so navidezno brez čuvstva, je drugače. Nagovoril je deklet in jo je prijel za roko, oče mu ni padel z nožem za vrat.

Pa so vendar strašni in nepreračunljivi ti ljudje. Kakor pisana postava so; brez noža, a ne ubežiš pred zakonom, ki je ukoreninjen in svet ter se je pisal sam iz roda v rod.

Bruno je čutil, da je neizbežno, kar ima priti. Udal se je. Iz tega je izvirala njegova brezbriznost. Kot človek, nad komur je izročena smrtna obsodba: bodi karkoli! Ko je Rezika ta dan vstopila, se je jedva okrenil.

«Ali si že prišla?»

«Sem», je dejala in sedla na stol čisto v kot sobe.

Malomarno je čakal njene besede, kot da ga v nobenem slučaju ne more niti razžalostiti ne razveseliti.

«Vse je urejeno. V enem mesecu se lahko poročiva.» Bruno je bil nervozen. Ogorek cigarete je vrigel v kot, z ustnikom se je igral in ga vrtel med prsti.

«Boš pisal po svoje listine?»

«Bom», je dejal.

Nato sta bila tiho. Bruno se je pogreznil v misli. Njegov obraz je kazal mračne poteze. Rezika je položila trudne roke na kolena in gledala tega človeka, ki se poganja zanj, kot da zavisi njeno življenje od njega samega.

Ljubila ga je takrat najčisteje, ko ga je poznala najmanj. Ko je razumela jezik in se je beseda za besedo vtisnila v njeno srce, se je podoba tega človeka naenkrat spremenila. Poteza ženstva je bila na njem, samoljubje in namišljeni ponos, lahkoživje in sentimentalnost posebne vrste. Njen moški ideal je bil drugačen. Kakor da se je Bruno spačil pod njeno roko. Ali je kriva ona?

Med nju je zazijala razpoka. Kaj je bil v preteklosti? Komu izroča usodo svojih otrok? S tem človekom bo delila dneve in noči, ure in minute?

In vendar se sredi brvi ni mogoče obrniti. Ena sama pot je, četudi pregrenka v svojem dvomu.

«Bruno», je dejala Rezika z milim glasom. «Še eno besedo... Kakšno bo najino življenje?»

Bruno je prižgal novo cigareto, glava mu je plavala v višnjevkastem dimu in je dejal: «Kakšno? Tako.»

Skomignil je z rameni. Nato je dejal zopet:

«Saj veš, kakšno!»

«To ne zadostuje,» je drhtelo iz Rezike. «Stopila bova v zakon za vse življenje, ti pa si tako lahkomišljen.»

«Kaj naj storim?» je odmevalo iz Bruna. «Kakšen sem?»

«Rad me nimaš nič več tako,» je pristopila k njemu in položila roko krog njegovega vratu.

«Rad te imam!» ji je gledal v oči, ko ga je zganila njena mrzlična bližina. «Kaj naj storim, da boš verjela?»

«Prisegam ti!»

«Ni treba! Ni treba! To se spozna drugače...»

Nagnila je glavo na Brunova prsa in jih je močila s solzami...

25.

V temno poslikani sobi je viselo v ogromnih okvirjih par svetih podob; nad klečalnikom je bil velik križ s Kristusom in blagoslovljeno vodo. Za pisalno mizo je sedel duhovnik v črnem talarju, nasproti je sedela Rezika.

«Kaj vam teži srce?» je vprašal z mehkim glasom duhovnik.

«Bojim se, kaj bo. Tako težko mi je v duši.»

«Zaupajte!» je dejal duhovnik, ki so mu curljale besede iz ust kot iz knjig naučene. «Molite in vse bo dobro, potrpite in vse bo premagano. Bog nam pošilja križe in težave, da bi nas lažje izveličal; za vse mu moramo biti stokrat hvaležni.»

Rezika se s temi besedami ni zadovoljila, v srcu je kljuvala druga misel. V njeni duši se je gnetel trd voz in se zadrževal od dne do dne. To so pa gole besede. Kam naj jih dene, ko pa je lačna drugega?

Dejala je: «Bojim se, prečastiti, da me mož ne bo ljubil.»

«Dvomi vas mučijo?» je prevzel duhovnik po kratkem premolku. «Zakon brez ljubezni je pekel.»

«Če ga vzamem, padem v sramoto.»

«Kadar izbiramo med večjim in manjšim zlom, vzemimo najmanjšega. Večje zlo pa je vselej greh, ki ga moramo popraviti. Če pa si naložimo že sami kazen za greh, moramo biti tega veseli, da ne bomo na onem svetu trpeli. Tako je in nič drugega!»

Besede so padale kakor obsodba na dekletovo srce. Zdrgetala je in solza ji je zablestela v očesu. Zadrževala je jok, ker se je sramovala.

Duhovnik je videl njeno solzo in se je vznemiril za hip. Za tolažbo so lahko padale olepšane besede nanjo:

«Pomirite svoje srce. Ljubezen pride mnogokrat šele v zakonu. Od vas bo pogosto odvisna.»

Rezi se je dvignila. Duhovnik ji je dal podobico. Poslovila se je.

Pred vrati je postala s podobico v rokah in ni vedela, kam bi krenila.

(Dalje prih.)

„Cvetoča pisma“. (Tone Gaspari.)

((Nadaljevanje.))

VIII. ROŽE.

Ko sem se vrnila, so bile moje stopinje orošene s prvimi kapljicami srčnega gorjá. Ves svoj razgreti obraz sem potopila v največjo rdečo rožo. Roke so trepetale, oči so žarele, ustne so iskale v roži tvojega diha, ki sem ga čutila neizrečeno opojnega in omamnega.

Tisto noč je bil moj vrt paradiz; moja izba je samevala, svilena blazina je čakala do jutra ... vsa noč sem šepetala z rožami le o tebi, dragi! —

IX. SANJE.

Kdo kliče moje sanje, ne vem! Prihajajo kot zvezda polnočnica, vrhujejo nad menoj in se zrcalijo v brezdanjem tolmu moje neizmerne sreče.

Kdo kaže pot mojim sanjam, ne vem! Žarki padajo tenki in srebrni na mirno gladino tolmu in to srebro zveni pred menoj kot zlati prah.

Kdo odganja moje sanje, ne vem! Polnočni veter preganja pritepeno črno vojsko oblakov in kraj tolmu se zibljejo povešajoče se misli in močijo kot vrbe žalujke razčesane vejice v temi nemira...

Kadarkoli narastejo sladke mesečine v polnoč, tedaj vzidejo na obzoru tolmu baročni mlečni oblaki kot velika kraljevska pahljača, nebo in zemlja se rahlo zazibljeta, zavesa ob oknu strepeta... dragi, tedaj si ti pri meni. —

X. UMIRANJE.

Visoka jagred ve o mojem prvem silnem umiranju; na levi roki pekoče čelo z udarci srca, ki je štel tvoje korake, blodeče v meni nasprotni smeri. Tresoč se ustne so šepetale tvoje ime v gluho praznino... klicale so... vse se je izgubljalo v temnomodre odjeke večera. Omahujoče noge so polzele, otroško ohromljene v bojazni zate, v travo kraj ceste...

In ko sem se zrušila na kolena in je čelo udarilo v blato, me je predramila mrzla, tuja noč...

XI. SAMA.

Pot je svilenobela; ni stopinj, ni trdega kamenja, ni razjed, ni razpok: vse čisto, neoskrunjeno, Vse okoli solnca rast; ustvarjajoča moč se prižiga v velikih rdečih makovih cvetih, ki ne poznajo srpastih ostrin, zakaj te zvenijo drugje, daleč od njih in od naju. Midva sva sama; najlepša in najpopolnejša od vsega, kar naju obdaja.

En sam pogled v makove cvetove razmnoži silen plamen po poljanah; obzorja se preobrazijo in odpro: tam v metropoli neizmernih daljin pa se dvigne veličasten oltar: na belem prtu čaka pajčolanasto deviško krilo, bel venec počiva na njem, zlatoiskreči se prstan leži na zravnanih gubah...

Zdaj sem sama. Moja glavnica kloni na ostri rob oblačnega okna; solze so zalile prstan s tvojim imenom. Opal se je v solzah raztopil, tvoje ime, dragi, je ostalo. —

XII. TEBE NI!

Spolzki cesti, ki nema išče polnoč, sveti eno samo utrujeno okno... trava pod oknom venomer šumi, šumi... moja izba molči v hladnem, enakomernem šepetanju dežja s travo...

Bočna misel sloni ob vrtni ograji — : od nikoder ni čuti tvojih stopinj. —

XIII. VEČER.

V zadnji zarji zveni večerna pesem zapeljivega mraku.

Preden zarja ugasne, se ozrem še enkrat na tvojo sliko: tvoj obraz zagori v rožah in tvoje žive oči se vprašujoče ozro name. — Čez okno potegne nevidna roka zaveso...

Ob moji postelji bedi čistost, ki neslišno krili s snežnobelo perutjo, odganja zle misli in varuje veličino sanj...

XIV. KLIC.

Udarec pozne ure je zganil bele liste rože, ki si mi jo utrgal ob solčnem zahodu. Dolgo časa sem zaverovana zrla vanjo, da bi našla v njej tvoj obraz in tvoje misli...

Ko sem daleč na dnu njenih kelihov zazrla samo en kratek solnčen smehljaj tvojih obljub, se je vse omračilo...

Pozna ura je udarila meni in tvoji roži — kod hodiš, dragi? —

XV. TEŽKA MINUTA.

Kosci pojo... : kri kaplja od kos, na jagodah krvave kaplje, po obrazih je razlita kri, na rokah kri, za kosci na cesti kri... le zobje so beli, ko hlastno grizejo pojemajočo pesem o ravnem, zdravem polju...

Ko ta minuta izgori, bodo grla onemela, mrak bo zasul cesto in gore, na poljih se bo oglasilo kakor beganje trpcih src ihtenje umirajočih rož...

Dragi, nocoj se ustavi, ozri se in prislušni! Tvoja pot gre predaleč. —

(Dalje prih.)

Boxmatch. (Janez Rožencvet.)

Gospod, moj dober znanec, mi je pravil:

Že ko sem hodil v šolo, kjer so učitelji poveličevali samo pridnost in modro glavo, mi je posebno dopadla fizična moč, bodisi pri ljudeh ali živalih. Moja goreča želja je bila, gojiti šport. Izpolnila se mi ni nikoli. Starši niso imeli denarja, vrhtega je bil takrat pri nas ves šport — razven jahanja in drsanja — na slabem glasu. Pozneje, ko je val športnega pokreta preplaval tudi našo milo domovino, je bilo zame prepozno. Sem bil že v službi in nisem imel časa. Garanje po pisarnah seveda ne vzgaja telesa, in tako vidite, da ima danes na moji postavi največ zaslug krojaški mojster, kadar je res mojster.

Zanimanje za šport me vseeno ni nikoli minilo. Intenzivno sem se z njim teoretično bavil in ljubim ga tembolj, odkar vem, da je pri pravem športu telesna moč samo sredstvo za manifestacijo najvišje lepote — sile volje in gibčnosti duha. Pomilujem ljudi, ki tega ne spoznajo in maskirajo degeneriranost svojih živcev s tem, da proglašajo za barbarski ves šport, posebno pa še njegov višek — boksanje. Žalostna jim majka. Jaz, ki sem se do svojega spoznanja dokopal s trudom in neodvisno od drugih, mislim do smrti neustrašeno oznanjevati športni evangelij. A s posebno gorečnostjo propagiram boksanje, čeprav imam ravno s tem športom izkušnje, ki bi pri manj solidnem idealistu lahko ves ogenj udušile.

Bilo je neko pomlad, in živel sem takrat v velikem mestu. Moje srce je bilo v vseh štirih predalih sveže pobeljeno in snažno pospravljeno, kakor ob žeganju podružnična cerkev na domačem hribu. Oziral sem se po ženskah in premišljaj, katera naj prva v novi sezoni zapiše svoje ime na prazne stene, da ostane tam ovekovečeno — do novega beljenja druge pomladi. Že precej pozno je bilo, skoro v maju, a vseeno se še nisem mogel odločiti. Nazadnje mi pride na pomoč srečen slučaj. Seznanil sem

se z dekletom, ki je bila sama svežost, gibčnost in zdravje — telesno in duševno. Ko sem jo zagledal, je bil moj sklep storjen, in komaj sem čul njeno ime, je bilo tudi že v mojem srcu zapisano z velikimi črkami.

Nisem bil novinec v ljubezni in zato nisem časa tratil s praznim vzdihovanjem. Vedel sem, da le prav mlada dekleta ali neozdravljivo sentimentalne duše vodijo svojo ljubezen v mesečini pod kostanje, a ona ni bila več prav mlada in še manj sentimentalna. Ravnal sem se raje po besedah izkušenega gospoda, ki mi je nekoč rekel: če moški neče, da trpi njegovo srce, mora pustiti, da trpi njegov žep.

Ta modrost se je v mojem slučaju sijajno obnesla. Naglo sem se bližal zaželjenemu cilju. Vkljub žrtvam se z naslado spominjam tistih dni. Vodil sem jo skoro vsak dan na razne prireditve in opazoval, kako je pri tem kot prava ženska vživala. Njene oči so glasno govorile: glejte, tudi ob moji strani stopa moški, ki sem mu jaz kraljica, in v ničemur ne zaostajam za svojimi tovarišicami. — Pa tudi res ni. Znala se je čudovito okusno oblačiti, govorila je inteligentno s prijetnim organom in kretala se je povsod z neprisiljeno lahkoto, ki jo zmore samo prirojena eleganca. Ker je bil šport tudi njej simpatičen, sem za tisti večer, ko sem nameraval zahtevati odločitev, kupil dve najboljši vstopnici za boksarski match med Joe Dickson-om in Harri Blackwood-om.

Ali se spominjate iz časopisov velikanske senzacije, ki jo je povzročil izid prvega srečanja teh dveh mojstrov!? Nihče ni pričakoval nič posebnega, a vendar je postal match športni dogodek, kakoršnih je malo. Zato se ga posebno spominjamo mi, ki smo bili slučajno, rekel bi «po nedolžnem» priče, ko se je poleg utrjene zvezde «Joe Dickson» nenadoma užgala in zableščala na športnem nebu druga, «Harry Blackwood». Dolgo sta goreli obe zvezdi z enakim sijajem in prekašali vse druge. Danes je Dickson že penzionist in milijonar. Zamorec Blackwood nastopa še, a vživa ravno sedaj medene tedne s svojo peto ali šesto belo ženo.

Arena je bila do zadnjega kotička zasedena, ker je vse hotelo videti slavnega Dicksona, čeprav se je imel meriti to pot s čisto neznanim črncem. Pozdravili smo ga z navdušenim ploskanjem, ko ga je rabsodnik predstavil. Ampak tudi njegovega nasprotnika smo prav dostojno sprejeli, zakaj oba sta bila vredna priznanja. Enako visoka in s krasno razvitimi mišicami. Dickson morda nekoliko preširok v bokih, a zamorec prešibkih meč. — Pač značilnost afrikanske rase. Tudi teža je bila skoraj enaka, Blackwood komaj za spoznanje lažji od Dicksona.

In potem se je začelo. Še danes mi je živo pred očmi vsaka potankost te krasne borbe, in rečem Vam, kaj sličnega se redko vidi. Boksarjev je sicer zmerom več, ampak kakor pri vseh poklicih, je tudi med njimi več kruhoborcev kot pravih borcev, ki so se za svojo vzvišeno misijo že rodili in ne šele izučili.

V prvem krogu se nasprotnika samo tipljeta. Dickson poskusi par svojih znanih sunkov, zamorec parira mojstrsko. Tii minute — žvižg — pavza!

Splošna pozornost velja zdaj zamorcu. Stotine kukal je namerjenih nanj, ko sedi na stolu, prepuščen večjim rokam svojih maserjev. Pravzaprav ni grdega obraza. Črn je kot ebenovina in ne umazanorujav, kakor so navadno ameriški zamorci. Bajе je pravi Afrikanec.

V tretjem krogu obdrži ves čas inicijativo Blackwood, toda vspeha ne doseže. Dickson ni zastonj slavni Dickson, mojster vseh mojstrov. Ravnotako se zaman trudi v četrtem krogu. Ko hoče pa Dickson poskusiti enako presenečenje kakor prej Blackwood, se mu ne posreči. Zamorec se sijajno ubrani. — Aplavz je buren. Publika se je vidno razgrela.

Peti krog: Situacija se neprestano menja, toda noben udarec ne obsedi in odločitev se ne nagiblje na nobeno stran. — Zanimanje gledalcev narašča, in začne se šesti krog.

Kakor da je napetost publike prešla nanju, se borita boksarja z ljutostjo, kakoršne doslej še nista pokazala. Razsodnik pleše in skače okolu njiju, da mu lije pot z obraza. Sunki zdaj tudi zadevajo. In kakšni sunki! En sam bi moral podreti bika na tla. A tu!? Komaj za spoznanje omahne ali klecne, kdor je zadet, potem pa se zdi, da je ukresala nasprotnikova pest novih moči iz njega. Dickson prekaša samega sebe. Afrikančev obraz spominja na razjarjeno gorilo. Njegovo črno, mačje gibčno telo izžareva divjo, nebrzdano silo tropičnega pragozda. Toda v resnici je ta sila čudovito disciplinirana.

Vkljub ljutosti ostane borba ves krog «fair», ali tudi neodločna. Oba borca krvavita.

Kakor morje zabuči publika v pavzi. V areni je postalo vroče. Soparica zastira tisočglavo množico, vse seza po okrepčilih. In v morju živahne govornice, glav, robcev in pahljač sedim s svojo lepo družabnico in ji razlagam podrobnosti boksanja. Oba sva razvneta.

Mahoma se poleže razburkano morje. Dano je znamenje za začetek sedmega kroga.

Če bi hoteli vredno popisati, kar se je zdaj godilo, bi mogoče odrekli Bulwer, Sienkiewicz, De Amicis, Kellermann, Barzini in vsi taki tiči z našim Finžgarjem vred. Menda so vse sile sleherne mišice tisoče in tisoče gledalcev koncentrirane v dveh možeh, ki se v krogu borita z nečloveško besnostjo in spretnostjo. Bliskoma se menjajo napadi. Oči skoro ne morejo dohajati vseh kretenj borcev, razsodnik se zvija in vrti kakor opica. Tresemo se od razburjenja in v ušesih nam šumi.

Nepopisna je krasota borbe!

Naenkrat se pa zgodi nekaj čudnega. Dicksonu otrpnejo roke, pripravljene za sunek, in zamorec dvigne čisto počasi svojo levico. Za hip jo zadrži, potem pa s strahovito silo sproži pest nasprotniku v glavo. Seveda se mi je samo zdelo, da se je to počasi vršilo.

Čuje se par pritajenih ženskih krikov. Dickson zakrili z rokami, se opoteče ter ob vrveh kroga polagoma sesede in zlekne. Blackwood plane za njim. Razsodnik priskoči, da zabrani eventualen nedovoljen udarec, in začne šteti.

Ena! — Dve! — Tri! — — — Tišina!

— Sedem! — Osem! — Gluha tišina! Dickson se slabotno zgane, zamorec je še zmerom pripravljen.

Devet! — — — ! — — — ! Mrtvaška tišina!

Zremo čudo! Dickson, nepremagljivi Dickson, leži poražen na tleh in se ne gane! Sodnik razglasi izid.

— — — «Knock out» — — —

Vsa energija, zadržana dozdaj v obeh borcih, se na mah sesuje in preplavi nas. Orkan navdušenja izbruhne. Kakor obsedeni ploskamo in kričimo: Živel Harry Blackwood!

Zamorec stoji med svojimi maserji, ki ga pihljajo, in s čipkastim robcem, vrženim od nekod, si briše kri, ki mu teče iz ust in nosa. Njegov obraz žari zmagoslavno.

Dicksona poberejo. Ko ga spravijo k zavesti, da more dati svojemu srečnejšemu tekmecu roko, se mi zdi pravo čudo, da arena sploh toliko navdušenja vzdrži.

V pijani ekstazi se prerivamo pri izhodu.

Pokličem voz, in odpeljeva se v elegantno restavracijo večerjat. Svež zrak nama je dobro del, in precej pomirjena stopiva v lokal. Po večerji se naju je polastila prijetna živahnost, ki jo je pospeševala okolica.

Ni bila razvajena in laskala ji je uslužnost in dovršena postrežljivost izvrstnih natakarjev. Meni seveda tudi, zakaj živel sem drugače skromno ter nisem posiljeval svojih financ. Povrhu sem čutil, kako me radi moje lepe družabnice skrivaj pozorno motijo druge ženske in zavidajo mnogi moški. A kaj si morete sploh misliti, kar bi človeka bolj napihnilo?!

Čutil sem se, da je bilo kaj, in samozavestno sem ji razlagal svoje misli.

Kako so včasih smešni modrijani! V svojih možganih si izkonstruirajo zakone in se čudijo, da se svet po njih ne vrti. Potem psujejo maso, da je nerazsodna. Revčki ne sprevidijo, da so se motili oni, ker posameznik se lahko zmoti. Masa se ne more, ker edino pravi zakoni izhajajo iz nje same. Zasluge za napredek človeštva!? Te priznamo drage volje vsakomur, kdor jih ima, a samo radi njih se zanj še ne navdušujemo. Zakaj obožujemo moške, ki so bili dostikrat prava nesreča za človeštvo!? Ali je samo modna norost in ljudska nerazsodnost, da so danes bolj slavljene boksarji kakor umetniki, državniki, učenjaki itd.!? Ne, masa ima prav! Njo navdušuje sila volje in gibčnost duha, ki jo pokaže boksar bolj kakor katerikoli drugi veliki mož. Instinktivno čuti, da bo edino s tema lastnostima človeštvo rešilo svoje velike naloge, ki so njegova sreča in nesreča obenem. Današnji zmagovalec mogoče ne zna ne brati ne pisati, a s svojo borbo je pokazal

najvišjo potenco inteligence. In če bo jutri njegova slava polnila časopise vseh petih delov sveta — moramo reči, vreden je je, ker velik mož je. —

Morda nisem še nikoli tako prepričevalno govoril. Dvignila sva čaše in pila na črnčevo slavo.

Poznate občutek, ki ga ima moški, če zapazi, da padejo njegovi nazori pri ženski na rodovitna tla?! Ko se mu zdi, da so njegove besede izbrusile v ženski duši zrcalo, iz katerega odseva on sam!? Poznate ta čudoviti občutek? Prav! Jaz sem ga tisti večer užil zvrhano, in nastregel sem si ga iz njenih navdušenih oči.

Včasih sem doma s kukalom opazoval mačko, ki je na vrtu lovila tiče. Kako jih je zalezovala in se plazila za njimi, čeprav bi jih bila že davno lahko ujela. Videlo se je, da se namenoma naslaja nad svojim plenom. Oči so se ji iskrile, in ko že ni mogla svojega poželenja več premagovati ter je vsa drgetala, se je naglo potuhnila in bliskoma skočila. Z visoko dvignjeno glavo je odnesla svoj trepetajoči plen. Bila je divna.

Nekateri ljudje ne marajo mačk in jim posebno zamerijo, da love nedolžne tičice. Bog jim pomagaj, jaz jim ne morem. Mačka je pač vstvarjena za mačko, in meni bi se zdelo jako neestetično, če bi po kaki filistrski pravičnosti začele nedolžne tičice požirati mačke. — Toda oprostite, ne mislim filozofirati ampak samo povedati, da sem se ravnal po vzgledu tiste divne mačke.

Čemu seči že zdaj po cilju, ki je vendar siguren in ne odide. Ali niso najslajši trenotki pred ciljem! Posebno v ljubezni, kjer je začetek najlepši del, a dosežen višek sam navadno le začetek konca, ki ni nikoli lep! Ne, nisem se še nagledal te lepote, ki je bila kakor breskov cvet. Spremenil sem načrt in storil prav, zakaj po razburjeni živahnosti sva prešla v mehko razpoloženje, ki bi ga bilo škoda motiti z brutalno zahtevo.

Odšla sva peš in spremil sem jo domov. Večer je bil lep topel, a midva oba zamišljena. Občudoval sem njen profil in nalahko stiskal k sebi njeno toplo roko. Skoraj sem občutil nekaj, kar opisujejo včasih pesniki, in govoril bi ji bil o ljubezni, da nisem iz principa sovražnik praznega besedičenja. V veži sem ji poljubil obe roki in jo povabil za drugi večer v opero v ložo. Strašno rada je hodila v gledališče in dostikrat je menila, kako lepo mora biti — sedeti v loži. Drugače sva sedela v parketu. Pričakoval sem za nagrado par poljubov, kakor jih je znala dajati samo ona.

Ampak zmotil sem se, da se bolj ne bi mogel. Jutri — jutri — — ne vem — ne morem. — — Teta je zbolela. — — Pišem, kdaj se spet lahko vidiva. — Hvala za današnji večer. — — Treščil sem z devetih nebes.

Komaž sem zbral par besed, da sem se kolikortoliko mirno poslovil. Na ulici sem pa pri vsem svojem športnem fanatizmu začel na tihem in na glas neusmiljeno preklinjati tistega črnega afrikanskega mačka, ki v sedmem krogu ni potolkel samo Dicksona ampak tudi mene, in kdo ve koliko še drugih obenem.

Mladi dramatik sivobradec. (Ost.)

To je Luigi Pirandello. — Včasih je že tako, da ima človek poklic, ga izvaja — in sicer z uspehom, ob večerni zarji pa spozna v sebi novo poslanstvo, in sicer tako, ki rodi še vse več uspeha in ki je imenitno kar na vse strani... Tako je gospod Luigi Pirandello pisal novele, črtice, zalagal zvezke «Befte della morte e della vita» z duhovitimi zgodbami, živel svoje življenje elegantno, razkošno, nosil je bleščeče lakaste čevlje in modne površnike in kravate kot pravljičice... O teatru ni vedel ničesar, ne o odru, o igralcih, reflektorjih in vseh mukah avtorjevih pred premjero. Vse to je je bilo pred leti in Pirandellova brada je bila takrat še plava in lepo pristrižena. O njem je vedela takrat samo Italija — o slavi onkraj laških meja ni bilo niti govora — takrat. Potem pa se je zgodilo — skoraj preko noči, da je petdesetletnik razvil svoje peroti in sfrčal na oder, ga objel, premagal... Njegov polet je bil dolgotrajen — dokler ni zavzel vseh evropskih jezikov, in danes ga skoraj ni pomembnega gledališča, kjer bi ne bilo i njegovo ime v repertoarju. —

Spoznanje dramatika v sebi je prišlo pri Pirandellu skoraj legendarno na ta svet in njegov prijatelj Lucio d'Ambra trdi, da ne ve niti Pirandello sam, kako se je zgodilo. Preko noči je zlezal iz delavnice Pirandellove njegov prvi dramski metulj «Se non così», čisto gotov, izlikan in prikrojen, pripravljen za uprizoritev. Zdaj je bil primoran Pirandello spoznavati sicer že ob pozni uri vse, kar je v zvezi s teatrom: igralce in oder, reflektorje — in s strahom je zastavil korak v tisti tajinstveni svet teatra, kjer zvončkljajo kraguljčki norčij in se režé spake ljudi porcjenih iz razpaljenih možganov... Takrat, ob tistem času je ležal na njegovi pisalni mizi pričeti roman «Uno, nessuno e centomila». On sam se je odpeljal v Milan k skušnjam svojega prvenca, s sklepom v srcu, da je prvi in poslednji... Od tistih dni je minilo sedaj osem, devet let in novo poglavje njegovega pričetega romana še ni napisano. Napisal pa je v teh letih, v katerih je čisto zanemarjal ta svoj roman — napisal je okrog trideset dram in komedij — iztiskal jih svoji fantaziji in pognal v svet...

Tu v tem začetem in nedokončanem romanu, ki leži zaprašen na Pirandellovi pisalni mizi, pa začne njegova formula za dramatika — Pirandellova formula: *vsak pisatelj lahko svoje življenje živi ali pa ga piše*. Pirandello ga je pisal, vendar napisal je samo tragično življenje svoje misli, zgodbo o neskončni muki avtorjeve bitnosti in ustvarjanja. O vsem drugem, kar mu je prožilo življenje in ceste, ki jih je prehodil nekoč v lakastih čevljih, je molčal... Spomin in želje, te tihe cvetke pod pepelom odpovedi, so temelj njegovih poletov — in v tem prostranstvu se je dvignil v one regijone, kjer ni duh več privezan na posredne realnosti. Tam gori je spoznal vso neskončno osamelost življenja, videl ljudi, tisoče, ki jih je srečaval — videl, da se kažejo vedno in neprestano drugače, da niso za nikogar, niti sami zase enaki. Živeti se še ne pravi biti, spoznati se še ne prav vedeti,

ker vsakdo ima tisoč oblik, kot vsakogar sprejema tisoč raznih oči. In iz vsega tega je postal njegov teater...

Kot rečeno: petdeset let je bil star, ko je začel, in danes je znan po vsem svetu; batalijon režiserjev išče jedra njegovih del — oblike njegovi nenavadni sceni. —

Do nas je segel začetkom letošnje sezone s komedijo «*Sei personaggi in cerca d'autore*», *comedia da fare* — šestero oseb išče avtorja — komedija v zarodku, kot jo imenuje sam. Ves zamislek je sila enostaven: šestero oseb: oče, mati, sin, pastorka in dvoje nedoraslih otrok, katere veže čudna rodbinska usoda, se pojavi nenadoma, ob času skušnje v gledališču na odru, z namenom, da bi našli tam avtorja, ki bi spravil njih usodo v dramsko obliko. Tako postavi Pirandello dvoje elementov nasproti, konfrontira navadno vsakdanjo resničnost gledališča z ono višjo realnostjo življenja, ki je sicer že doživeta, a še nima oblike za transponiranje v to vsakdanjo resničnost. Pojavi se vprašanje, kje je meja teh svetov, kje sežeta lahko eden v drugega in kako more avtorjev zamislek kot živa umetnina na dan.

Spominjam se skušenj za uprizoritev tega dela v Narodnem gledališču v Ljubljani. Bili so trenotki, ko smo popolnoma izgubili zavest, da je besedilo, ki ga govorimo, napisano in priučeno — meja je bila popolnoma izbrisana: oder — življenje, življenje — oder, igralci — ljudje, slučaj — namen. Po predstavi te komedije «*da fare*» pa ostane človeku občutek groze, vprašanje nad nerazkritimi livačami v dušah nas vseh, ki hodimo, molimo, kolnemo in vriskamo...

Od vseh Pirandellovih oderskih del je navedeno želo največje in senzacionalne uspehe, doseglo na posameznih odrih po sto in več večerov. — Vendar ni edino, ki mu nosi slovo; je še «*Enrico IV*», — «*Così è se vi pare*», dalje «*Ciascuno a suo modo*», «*Vestire gli ignudi*» — in ker je vseh skupaj okrog trideset, je izbira bogata. —

Vsa slava in vse ugodnosti, katere mu njegovo pozno spoznanje siplje, pa ga ni odvrnilo od pošastnosti njegove filozofije — problema: *je ali ni, sem ali nisem*. — Mi se osvobodimo pošastnosti in konstatirajmo z vso mirnostjo: *Pirandello je*.

Beda. (Fran Žgur.)

Po zemljah beda se kot solza zliva:
Na pusti njivi sklonjena ihí;
potuhnjena se z nožem v lesu skriva,
v salonu v svili se na ples vrsti ...

Opolnoči odpre polahko duri,
v razkošja bujnega te vabi slast;
en hip že strmoglavi v temni uri
z nasmehom zlobnim v mrzlo te propast!

Dostojevski in njegove žene. (Priredil Ivan Vouk.)

I.

Ko je nekî prijatelj rekel некоč našemu nesmrtnemu Cankarju, naj napiše svoj življenjepiš, je Cankar odgovoril: «Berite moje knjige, v njih je zapisano moje življenje.» Teh besed sem se spomnil, ko mi je pisati o Dostojevskem. Največja in najbolj pretresljiva dela slavnega romanopisca so v tesni zvezi z njegovim življenjem. Zato bi mogel tudi Dostojevski odgovoriti kakor Cankar; samo da bi bil tak odgovor še bolj na mestu kakor pri Cankarju.

Razume se, da se naši slovstveni zgodovinarji ne bodo zadovoljili z «življenjepišom», ki je vsebovan v Cankarjevih umetniških delih, ampak pojdejo svojo pot. Samo smo še preblizu pisateljeve smrti, da bi se mogla vsestranska kritična raziskovanja že sedaj razviti.

Je že tako v človeški naravi, da nas zanima življenje slavnih mož, a posebej še življenje velikih umetnikov. Tudi ruski slovstveniki in občudovalci Dostojevskega se niso zadovoljili s prebiranjem njegovih del, ampak so se trudili prodreti v sleherne potankosti pisateljevega duševnega in telesnega življenja. In pri tem raziskovanju so odkrili vedno kaj novega, še nepoznanega.

Tudi življenje Dostojevskega nam ni popolnoma poznano vključ temu, da se je nebroj slovstvenikov pečalo samo z Dostojevskim. In še v današnjih časih, skoraj štirideset let po njegovi smrti, se nam odkrivajo nepoznane intimnosti iz življenja tega velikega pisatelja. In čim bolj se poglobljamo v življenje tega duševnega velikana, tem bolj razumevamo njegova dela. Kdor proučuje natančno pisateljevo življenje, ki je bilo zelo zanimivo, ker nemirno in burno, ta se kmalu prepriča, da je dober del osebnosti Dostojevskega vsebovan v njegovih delih.

Cenjene bralke «Ženskega sveta» bo gotovo zanimalo vedeti, katere ženske so kakorkoli vplivale na njegovo življenje in na njegova dela. O tem bom govoril v pričujočem članku, prej pa nekaj podatkov v lažje razumevanje tega, kar sledi.

Dostojevski se je rodil l. 1821. v Moskvi. Oče mu je bil zdravnik v bolnici. Dostojevski je bil torej otrok mesta. Pozneje so stariši kupili majhno posestvice v bližini Moskve, kamor je hodila vsa družina poleti na oddih. Tu je dobil Dostojevski prve in glavne dojme o življenju na kmetih, tako da mu je bila tudi dežela poznan delokrog, kar je prišlo v dobro njegovemu poznejšemu pisateljevanju. Učil se je v Moskvi v nekem zavodu, pozneje v Petrogradu. Postal je geometer in dobil državno službo. L. 1849. je bil zapleten v neko samo na sebi nedolžno politično zadevo in obsojen na 4 leta sibirske ječe in 4 leta vojaške službe. Pisatelj je vse to prestal in se vrnil v evropsko Rusijo šele po sedmih letih. Pozneje je potoval na zapad, zadnjih deset let pa je živel v Petrogradu, kjer je umrl l. 1881.

* * *

Prva žena Dostojevskega je bila Marija Dimitrovna, vdova po nekem sibirskem stotniku, s katero se je Dostojevski poročil v pregnanstvu. Malo poprej je prišel iz sibirske ječe, iz «Mrtvega doma», da odsluži zadnji del kazni kot vojak v majhni sibirski garniziji v Semipalatinsku. Bivši kaznjeneč, katerega umetniška slava pa je prodrla celo do Sibirije, je bil od tamošnje družbe lepo sprejet. Med najboljšimi njegovimi prijatelji, ki jih je tam dobil, je bil uradnik Isajev. Dostojevski je bil usakdanji gost v njegovi hiši. Po štiriletnem mučeništvu v «Mrtvem domu», ko je zastoj hrepenel po ljubezni, se je seznanil s prvo žensko, ki je bila žena Isajeva, njegovega prijatelja. Marija Dimitrovna, ki jo pisatelj imenuje v svojih pismih «duhovito žensko», je napravila na pisatelja silen utis. Ta utis se je izpremenil v veliko ljubezen, o kateri ni smel nihče nič

vedeti, niti ona ne, ker bila mu je nedotakljiv ideal in žena njegovega prijatelja. Šele pozneje, ko so Isajeva premestili v Kuznjeck, kjer je kmalu nato podlegel sušici, je pesnik poldrugo leto po prijateljevi smrti priznal Mariji Dimitrovni svojo ljubezen ter jo prosil za roko. Marija Dimitrova je imela mladoletnega sina in je živela v veliki revščini, vendar pa ni hotela sprejeti pisateljeve ponudbe, ker se je zaljubila v nekega mladega učitelja. Z obupnim naporom si je Dostojevski prizadeval, da bi se odrekla «nespametni» ljubezni do mladega provincialnega učitelja, ki nima denarja in ne more zagotoviti njene bodočnosti. «Ves čas živim kakor v blaznosti», je pisal takrat; «razen tega imamo še vojaške vaje. Telesno in duševno sem tako zdelan, da hodim kakor senca okrog. Kakšen bo konec, ne vem.» Tako piše svojemu prijatelju, baronu Vrangelu. Končno ga prosi, naj kaj napravi za ljubljenca njegove izvoljenke: «za božjo voljo, ne odbijte mi te prošnje, ker Marija Dimitrova ne sme trpeti... Ne vem, kaj bi se dalo zanj napraviti; govorite z gospodom guvernerjem, recite mu, da je dostojen imeniten dečko, hvalite ga, recite, da ste ga poznali, ko je bil v neki visoki službi. Imenuje se Nikolaj Borisovič Vergunov in je doma iz Tomska.»

Končno se je Marija Dimitrova odločila, da se poroči z Dostojevskim. Spoznala je, da se ne more poročiti z učiteljem, ki je imel 300 rubljev plače. Toda Marija Dimitrova je imela še vedno razmerje s svojim ljubčkom in kmalu se je mogel Dostojevski prepričati, da mora deliti zakonsko srečo z onim drugim. Vkljub temu da je Marijo Dimitrovo nad vse ljubil, se je vendar zatajeval. Še več. Na vse načine je skušal pomagati ljubimcu svoje žene, do katerega je čutil posebno naklonjenost. V nekem pismu na barona Vrangela je prosil «na kolenih, da nekaj napravite zanj, ker zdaj mi je dražji, kakor če bi mi bil brat.»

Pozneje ni živel z Marijo Dimitrovo, vendar pa ji bil vsekar dober, nežen in «večen» soprog. Razočarani umetnik je bil še nadalje prijateljsko naklonjen obema. Kmalu je ljubimec zapustil Marijo Dimitrovo, ki je hudo zbolela na sušici, katere začetki so se že prej pokazali. Marija Dimitrova je legla in zdravniki niso dali več nikakega upanja. To je bilo v Tveru, Dostojevski je bil takrat v Petrogradu.

Tako je Dostojevski, odkar je moral v Sibirijo, trpel velike duševne muke, toda njegovega trpljenja ni bilo še konec.

V tistem času se je Dostojevski v Petrogradu seznanil z mlado študentko Paulino Suzlovo. Ta ženska je imela silen vpliv na njegovo ustvarjalno silo, ki se je pozneje pokazala v njegovih najlepših delih. Paulino Luzlovo srečamo v «Bratih Karamazovih» kot Grušenko, v «Besih» kot Lizo, a roman «Igralec» nam slika dogodke, ki jih je Dostojevski sam doživel v Wiesbadenu, ko je igral na ruleto. Tedaj je bil tam s Paulino.

Prve podatke o tem razmerju (do Pauline Suzlove) imamo od njegove hčerke, vendar so bila to sama domnevanja. Dostojevski je namreč skrival pred svetom to razmerje. V nekem pismu na brata mu sporoča, da ga je Turgenjev obiskal v Badenu, da pa ni videl Pauline, ker jo je skrnil pred njim. In kadarkoli je pisal bratu o Paulini, ga je vselej rotil, naj drži to tajno.

Zanesljive podatke o tem zelo zapletenem razmerju Dostojevskega do te ženske pa imamo, odkar so odkrili do sedaj nepoznano umetnikovo korespondenco s Paulino, ki jo on imenuje svojo «večno prijateljico»; dalje imamo podatke iz njenega dnevnika in iz novzle, ki jo je spisala Paulina Luzlova, in katere junak je Dostojevski. Tako imamo v celoti pred seboj tudi ta izredni dogodek iz življenja velikega pisatelja.

II.

Uspeh njegovih zadnjih književnih proizvodov je podelil nekdanjemu sibirskemu jetniku novo slavo. Iz raznih družabnih slojev so prihajali k njemu

občuđovalci. Med temi se je nahajala tudi ona mlada deklica, študentka Paulina Luzlova, ki mu je podelila svojo ljubezen in v kateri je videl Dostojevski svojê življensko srečo. Dostojevski se je udal nepremagljivi čutni ljubezni, v kateri je iskal nadomestilo za vse prejšnje trpljenje. Dvajsetenoletna Paulina je zadobila velik vpliv nanj.

Marija Dimitrova je ležala na smrtni postelji, ona dva pa sta sklenila, da napravita veselo potovanje v zapadno Evropo. Dostojevski je tedaj sklenil, da se bo poročil s Poljo — tako je on nazival svojo prijateljico — takoj po ženini smrti. Nekateri nujni posli pa so ga zadržali, da ni mogel odpotovati določenega dne in je Paulina sama odpotovala v Pariz. Ker je moral Dostojevski unovič preložiti odhod, je prejel čez teden dni pismo od ljubice, v katerem mu sporoča, da ni mogla več čakati nanj in da se je udala nekemu španskemu posestniku plantaz, lepemu Salvadorju. On, Dostojevski, da prihaja prepozno, mu piše; še pred kratkim je sanjala o tem, kako bo potovala z njim v Italijo in da se je že začela učiti italijanščine, potem pa se je v nekaj dnevih vse izpremenilo; v teku enega tedna je podarila svoje srce, ki je do tedaj samo zanj gorelo, drugemu. Salvador, lepi prijatelj, jo je pozval in sledila mu je brez odpora.

Ko je Dostojevski prejel to pismo, ga je popadlo blazno ljubosumje in odpotoval je takoj za njo v Pariz; toda tam je stal že pred dovršenim dejstvom, tako da je mogel biti odslej le še prijatelj.

Razočaran je potoval v London, nato v Italijo ter se potem vrnil na Rusko. Ka je kmalu zatem Pavlino zapustil njen Španjolec, je Dostojevski unovič hitel v Pariz, da bi ponudil Pavlini svojo prijateljsko pomoč in bi istočasno dobil tudi njeno ljubezen. Paulina je bila zopet voljna. Potovala sta v Wiesbaden in tam so se dogodile stvari, ki jih Dostojevski opisuje v romanu «Igralec». Dostojevskega je popadel bes igranja. Ruleta je zagospodovala nad njim in postala njegova usodna strast. Wiesbaden pa je šele prva postaja te zablode Dostojevskega. Neprestano je fantaziral, da mora priigrati veliko svoto denarja, in ta misel ga je gonila od igralnice do igralnice. Iz Wiesbadena sta odpotovala z ljubico skozi Nemčijo in Švico v Italijo. Pisma, ki jih je pisal iz tega burnega potovanja s Pavlino svojemu bratu, nam izpričujejo, koliko trpljenja je užil od igre in ljubezni Dostojevski.

Iz Torina piše bratu: «Fizičnega pomanjkanja ne trpiva še, toda vsak trenotek se treseva, da nama gostilničar predloži račun in nimava beliča. Utegnilo bi priti do sramote; policija je tu brezobzirna, če ni nobenega poroka, ki bi jamčil za naju. Tudi nimava najmanjše stvari, ki bi bila najina last.» — Dalje piše še: «Svojo uro sem že zastavil, a Paulina svoj prstan.» — Zopet pravi na drugem mestu: «Pišeš mi, da ne razumeš, kako je mogoče zaigrati vse do zadnjega vinarja, če potuješ z osebo, ki jo ljubiš.» Tu razlaga Dostojevski bratu nov igralni sistem, po katerem je dobitok gotov. Iz tega pisma je razvidno tudi prepričanje, da ne more biti srečen s Pavlino, dasiravno jo je vroče ljubil. «Prestal sem iskati srečo,» se glasi v pismu. Kmalu nato se je Dostojevski vrnil v Rusijo. Čez zimo je ostal v Moskvi ob postelji svoje umirajoče žene do njene smrti. In tedaj je unovič spoznal, kako silno je ljubil svojo prvo ženo Marijo Dimitrovo. Nekemu prijatelju piše, da je bil vrlo žalosten, ko je videl umirajočo, nikoli pa si ne bi mislil, da postane njegovo življenje tako pusto in prazno, ko jo zasujejo v grob.

Pogled na ljubljeno rajnico ga je tako presunil, da je zapisal v svojo beležnico nekaj stavkov, ki so med najglobokejšimi in najlepšimi, kar jih je kdaj napisal. «Maša leži na smrtni postelji. Ali jo bom še kdaj videl?» Tako se uprašuje in pride do zaključka, da je človek neumrjoč in da je prišel Kristus na svet zaradi neumrjivosti ljudi. Dolgo je žaloval po ženi.

Leto pozneje je bil Dostojevski zopet s Paulino v Wiesbadenu pri igralni mizi. Že zopet je vse zaigral. Paulina je morala končno odpotovati v Pariz, da dobi od znancev in prijateljev denar. Dostojevski je med tem ostal v Wiesbadenu in brez vsakih sredstev. V hotelu mu niso hoteli dati kosila in tri dni je živel samo ob čaju in malinovcu. «Ves dan sedim in čitam, da ne dražim z gibanjem apetita,» piše. Gostilničar ga je ozmerjal in celo sluge so nad njim izlivali svoj prezir. «Tisti nedopovedljivi, pristni nemški prezir, zakaj za Nemca ni večjega zločina, kakor če si brez denarja in ne moreš o pravem času poravnati svojega računa,» toži v nekem pismu.

Vsak dan je pisal pisma Paulini, Herzenu, ki je bil tedaj v Ženevi, prijateljem in založnikom v Rusijo. Končno je prejel denar in kmalu je bil zopet pri Paulini. Še enkrat je zapadel ljubezenskim čarom te ženske. Toda tudi ta ljubezenska sreča je bila kratkotrajna. Pozneje je strastvenost stopala vedno bolj v ozadje in razvilo se je med njima mirno prijateljsko razmerje. Potem ni dolgo časa nič čul o Paulini in njegovo življenje je med tem zavzelo docela novo smer. Dostojevski se je drugič poročil. Zadnji dan pred poroko z Ano Grigorjevno, svojo drugo ženo, je prejel od Pavline Luzlove pismo. Na to pismo je odgovoril v Dresdenu, tekom ženitnega potovanja. V svojem odgovoru skuša prepričati prijateljico, da bi mu prijateljica ne mogla prinesiti tiste tihe, skromne sreče, ki je deležen ob ženini strani. To je bilo zadnje pismo, ki ga je pisal Paulini. V njem sporoča Paulini o svoji poroki z Ano Grigorjevno, ki jo je pozneje nazival kot svojo edino in največjo srečo. «Tri četrtnine človeške sreče je v zakonu» — je dejal nekoč prijatelju Strukovemu, «in v ostalem le četrtnina.»

Dostojevski se je tedaj pogodil z založnikom Stekloukim, da dovrši roman «Igralec», ki ga je pričel pisati v oktobru l. 1866., najpozneje do prvega novembra tistega leta. Bil je to tisti roman, v katerem slika svoje doživljanje s Paulino v ruletnici. Blizal se je konec termina in Dostojevski je bil primoran si poiskati pri pisanju kakšno pomoč. Mlada stenografka in tipkarica, ki so mu jo priporočili, je bila Ana Grigorjevna. Ko je prišla prvič k narekovanju, je bil Dostojevski slabe volje, ker je imel tisto noč božjasten napad. Bil je neprijazen z njo, tako pravi sam v nekem pismu. Neprijazen in odurno je sprejel svojo pridno in mlado sotrudnico in ni ji izkazal nobene pozornosti. Pozneje mu je pridna in mlada sotrudnica vedno bolj ugajala. Obiskal jo je v njenem domu in se kmalu poročil z njo. Spočetka je vladalo med njima medsebojno spoštovanje, šele pozneje se je razmerje prelevilo v ljubezen, o kateri govori Dostojevski: «to je moja edina in največja sreča.»

Ana Grigorjevna ni vplivala na Dostojevskega z burno strastjo kakor Marija Dimitrova in Paulina. Med junakinjami romanov Dostojevskega ne najdemo niti ene ženske, ki bi jo bil pisatelj posnel po Ani Grigorjevni. Vkljub temu pa so nastala največja dela Dostojevskega ob njeni strani in z njeno pomočjo. Petnajst let je skoraj usak dan stenografirala njegova narekovanja ter prepisovala romane na čisto. Od «Igralca» pa do zadnjega njegovega dela «Bratje Karamazovi» so šli vsi njegovi rokopisi skozi njene roke. Ana Grigorjevna mu je bila zvesta, udana žena, zanesljiva sotrudnica in čuvala ga je tudi pred življenskimi nevarnostmi. Sama se je pogajala z upniki, z založniki in pozneje je postala sama založnica spisov svojega moža, da bi iztisnila večji dobiček. Sijajno je odpravljala literarne in osebne zadeve svojega moža. Njenemu uzornemu in strokovnjaškemu delu se moramo zahvaliti, da se je ohranila dragocena zapuščina Dostojevskega kakor tudi podatki o njegovem življenju.

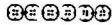
Vse tri žene je Dostojevski ljubil iz vse duše: Marijo Dimitrovo, Paulino Luzlovo in Ano Grigorjevno. Toda poslednjo je imenoval svojega «angela varuha».

(Dalje prih.)

Žalostna deklica. (Srečko Kosovel.)

Te samotne rože,
kdo jih bo zalival?
Kdo po klancih hodil
tihih, zapuščenih,
kdo te bo tolažil,
deklica otožna,
kdo bo tiho gledal
te rumene gmajne?

Sama bom ljubila
te samotne rože,
sama bom hodila
po teh pustih klancih
in na mojih rokah
umiral bo solnce.
Kaj vprašuješ, dragi,
kdo me bo tolažil.

Zavod za socijalno higijensko zaščito v Ljubljani. (Sestra A. B.)

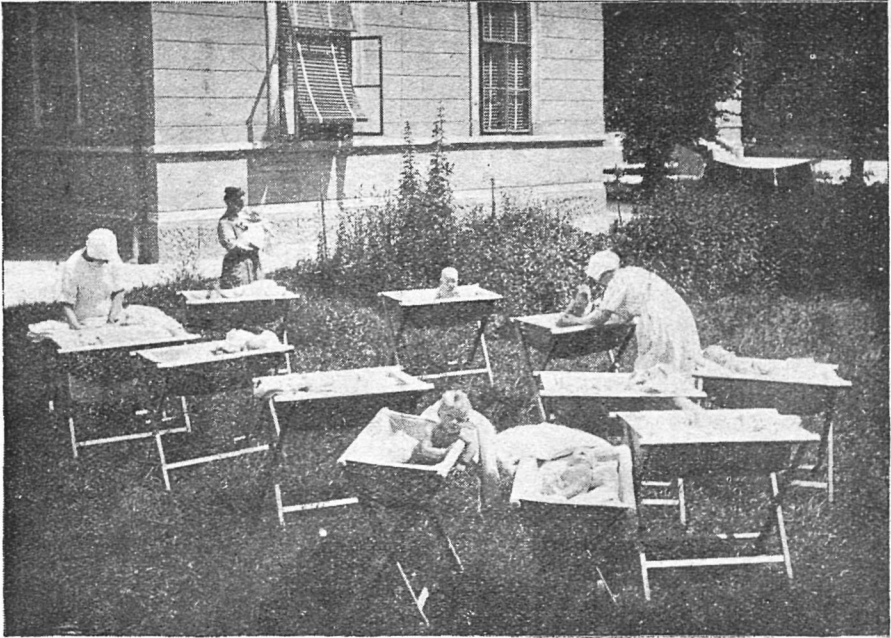

Sprejemna soba v posvetovalnici in polikliniki.

Na polju zaščite dece in mladine se je prej tudi pri nas veliko delalo; bodisi društva bodisi posamezniki imajo pri tem veliko zaslug. Nismo pa imeli poklicnih moči, strokovno izobraženih sodelavk, katere naj bi izvrševale delo v vsem njegovem obsegu do onih podrobnosti, ki so za končni uspeh tako nujno potrebne.

To delo mora biti smotreno organizirano in sistematično izvajano, tega pa ne more posameznik niti društva s samo prostovoljnimi sodelavci, četudi so ravno ti prav dobro došli in bi bilo samo želeli, da se čimveč prostovoljcev pridobi za sodelovanje.

O smotru in o potrebi zaščitnega dela je vsakdo globoko prepričan, tudi ni moj namen o tem govoriti, orisati hočem le prav na kratko delo sester, ker je to nekoliko manj znano.

Dojenčki se solnčijo na vrtu.

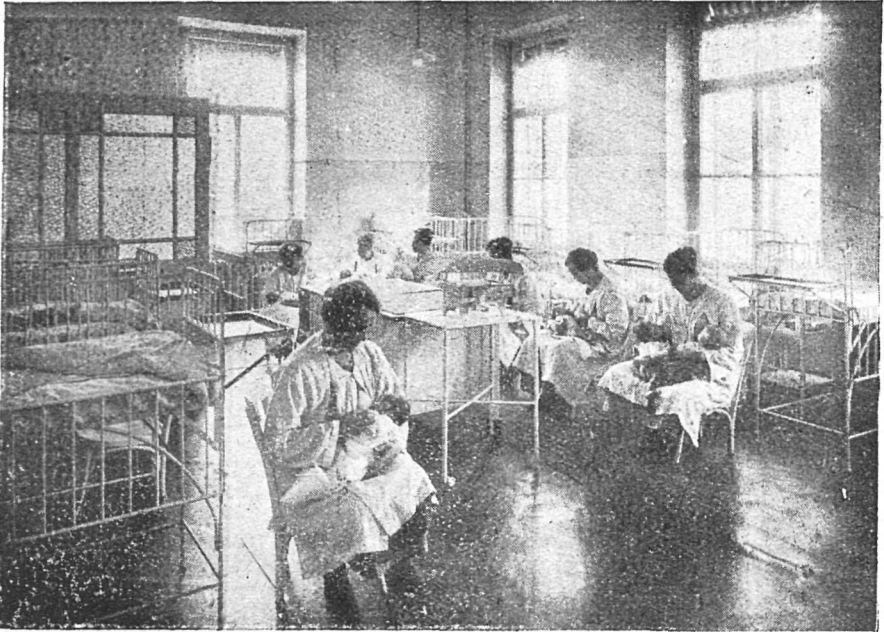
Zaščita dece je v našem zavodu socijalno-higijenska, zato je tudi delo sester začrtano v tej smeri. Socijalna in higijenska ob enem, ker sta ti dve panogi skoraj neločljivi. Vsakdanja skušnja nas uči, da nam neki higijena pomori veliko več naših malčkov kakor pa socijalna beda sama, in da veliko otrok, ki so sicer socijalno preskrbljeni, vsled nehigijene ne uspeva.

Zavod za socijalno-higijensko zaščito dece v Ljubljani je razdeljen v tri oddelke: dom za dojenčke in matere, mlečna kuhinja, poliklinika.

V «domu» se nahaja deca v najnežnejši dobi, nekatera z materjo, druga brez matere. Sprejeta je le tista deca, čije življenje je iz kateregakoli vzroka zunaj ogroženo, in to le za najpotrebnejši čas, ker prostor v zavodu je zelo omejen. Spalnica za matere je ločena od sob za dojenčke; v te pridejo matere le, kadar so zaposlene z lastno deco, to je s kopanjem, previjanjem in dojenjem, ves drugi čas so zaposlene z različnimi hišnimi posli. Vsaka mati naj se tekom bivanja v zavodu priuči pravilne nege svojega deteta, da bo po odpustu iz zavoda tudi vedela pravilno z njim ravnati.

Matere-oskrbovanke zavoda so po izobrazbi in stanu zelo različne, večkrat se med njimi nahajajo najbednejše izmed našega ženstva. Vendar pa s tem, da ima mati za časa bivanja v zavodu opravka z otrokom, da ga previja, koplje, zlasti pa s tem, da jej je omogočeno dobiti lastno dete, tudi vzljubi svojega otroka. Ko je potem primorana zapustiti zavod, si z novim zaupanjem poišče novo eksistenco; četudi mora nositi breme sama, je vez med materjo in detetom trajnejša in pristrčnejša. Že to samo na sebi je precejšnja pridobitev. Za dete in mater se pa tudi skrbi z ozirom na njihove socijalne pravice, kakor s posredovanjem pri raznih oblastvih in uradih radi alimentov, radi porodniških podpor i. t. d.

Za deco, ki je umetno hranjena, posluje mlečna kuhinja. Tu se pripravljajo najrazličnejše mešanice mleka, razne prikuhe, sadni sok in dr. strogo po zdravniškem receptu in nadzorstvu.

Soba za dojenčke. — Matere pri dojenju.

V polikliniko prihaja vsak delavnik dopoldne bolna siromašna deca, ki je deležna brezplačno zdravniške pomoči kakor tudi raznih zdravil; tu se tudi zbira deca, ki se odpošilja v razna okrevališča, deloma brezplačno, deloma za znižano ceno.

V prostorih poliklinike deluje 2krat v tednu popoldne posvetovalnica za matere brez razlike stanu. Vsaka mati, ki želi zdravniškega nasveta, da svoje zdravo dete tudi zdravo ohrani, ga dobi tu, in pametne matere se te lepe prilike tudi v obilni meri udeležujejo.

V tesni zvezi s posvetovalnico so hišni poseti sestre na domu dojenčkov. Tu lahko sestra na licu mesta materi pokaže s srcdsvi, ki so na razpolago, kako se dce pravilno nečuje, povija, koplje, solnči, zračni, kako se pripravlja hrana, katero je odredil zdravnik, kako se prostor v hiši pravilno izrabi, da dobi dete najboljši in najprimernejši prostor; priporoča nadalje natančno izvrševanje zdravnikovih odredb.

V vseh teh poslih, ki so na vsakem oddelku različni, mora biti sestra takorekoč doma. Dobro mora biti izurjena v opazovanju in negi zdravega in bolnega deteta, v pripravljanju hrane i. t. d. Razen teoretičnega znanja mora delo tudi praktično obvladati, izvežbana mora biti v gospodinjstkih poslih, da more oskrbovanke poučiti in nadzirati. Pa tudi pri hišnih posetih je poznanje teh strok prav potrebno.

In še druge dobre lastnosti so sestri potrebne v veliko večji meri kakor pri kateremkoli poklicu. Zlasti mora sestra, ki vrši hišne posete, imeti zelo veliko takta in razumevanja. Življenje je tako pestro in tako različno, in ravno tako so ljudje in življenski pojavi različni. Ona mora znati presoditi razmere, v katerih dete živi in od kod mu preti nevarnost. Velikokrat je ravno od njenega presojevanja razmer in poročanja na merodajnem mestu odvisna usoda dotičnega deteta, dotične družine. Ona si mora biti tega svesta. Kjer so razmere urejene, je pač lahko, drugače pa je, kjer ni vse povsod v redu, kjer eden ali drugi, bodisi oče, ali kar je še slabše, mati, ni na svojem mestu. Tu je veliko težje; vendar mora sestra iskati sredstva in pota za od-pomoč. Dobro mora biti podkovana v socialni zakonodaji, da ve po potrebi ravnati in svetovati.

Delo sestre je, kakor vidimo, zelo različno in zahteva za stvar prav veliko razumevanje. Sestra mora biti res sestra, znati mora s čuvstvom in razumom dojeti in uravnavati različne zadeve, poprijeti za eno kot za drugo delo.

Vsaka mati naj v sestri čuti zaveznico, kateri je res na tem, da bo njenemu detetu dobro. Le tako more pričakovati uspeha od svojega dela.

A še nekaj. Do sedaj smo pri nas pogrešali ustanov, ki naj bi našim dekletom odpirale pot v zares ženske poklice in ki raj bi dvignile izobrazbo naše žene kot žene in matere. Kajti le žena, ki je kot taka zares na svojem mestu, bode dvignila tudi narod, drugače mu je le zavora na potu napredka. In kdo ima od tega večji dobiček, ali žena ali narod?

Slika predstavlja sestre iz letošnjega, to je drugega letnika. V sredi je šef zavoda dr. M. Ambrožič, na desni asistentka dr. Tekla Kenkova, na levi dr. B. Drašaš.

Šola traja eno leto in vzposablja sestre za negovalke dojenčkov, zaščitne sestre dece in mladine pri raznih institucijah, kot potujoče učiteljice za dežjo higijeno i. t. d. Sestre z državno štipendijo so zavezane služiti 2 leti v državnih zavodih.

Večerno solnce. (Iz cikla: Kras.) — (Srečko Kosovel.)

Tiho solnce, solnce pod Sežano,
razgoreva v zlatu. Mirno sveti
na zeleno, zapuščevo gmajno;
težko, težko, težko je živeti!

Sredi gmajne brest. „Povej, kako
raseš, sahnesh sredi suhih tal?
Cveteš? — Ti ne boš nikoli cvet!
Krvavel boš, glej, in boš molčal?“

In ničesar ni lu tolažilo,
solnce še to travo bo požgalo
in še solnce, solnce bo ugasilo,
le srce, to zvesto bo ostalo.

Škodljivost enostranske in nepravilno pripravljene hrane. (Davorinka Deželova.)

(Konec.)

Ako manjka v zavžiti hrani B-vitamin, nastanejo prebavne težkoče, pomanjkanje teka, oslabeleost, pozneje živčna dražljivost, ki ji sledi živčna neobčutljivost. Mišice izgube prožnost, značilna je klecajoča hoja, v hudih slučajih ohrome živci in malenkostnemu naporu sledi smrt. V Evropi bolezen ni tako razširjena in težka in se zove polyneuritis, v Aziji, Afriki so umirali tisoči in tisoči za dolgo časa zagonetno boleznijo beri-beri. B-vitamin se nahaja v luščinah in kaleh vseh vrst žita. Pri mletju pridejo te važne snovi v otrobe. Vsako moko (posebno pšenično), iz poliranega (do zrna oluščene) žita je smatrati ako ne za škodljivo, prav gotovo za nezadostno živilo, in želeti bi bilo, da bi si trgovci preskrbeli poleg poliranega žita (pšenice, riža, ječmena itd. ter iz poliranega žita mlete moke) tudi nepolirano žito vseh vrst ter iz vseh vrst žit moko z otrobi.

Nekateri raziskovalci so hranili živali z vsestransko in zadostno, da, zelo redilno hrano, ki so ji umetno odtegnili B-vitamin. V nekaj mesecih so živali poginile, 1—2 dni pred poginom so jih stresavali krčji; nekatere so poginile za *vodenico*, druge vsled *oslabelosti srca*. Značilna je bila tudi mršavost živali, ki so jih krmili z B-avitaminozno hrano. Nekaterim poskusnim živalim so dali raziskovalci tekom boleznij otrobe in drožje, živali so se hitro opomogle, nekatere celo ozdravele. Funk je iz velikih množin otrobov izločil malo količino posebne snovi, ki je že v nekaj miligramih v par urah ozdravila poskusne živali. V nadaljnjih poskusih pa so našli Funk in drugi B-vitamin tudi v drugih živilih, ne le otrobih, posebno v semenih, jajcih, ter v nekaterih živalskih organih: v jetrih in možganih. V grahu, leči, fižolu je B-vitamin v zrnu in stroku; pri žitu je v kali in kožici, ki sklepa zrno, a pride pri mletju v otrobe. Tudi mleko, zelenjad in sadje niso brez B-vitamina; njih vitaminsko vrednost spoznavamo že drugič. B-vitamin prenese 100° topline, ki pa ne sme trajati dolgo. Z ozirom na vitamine je *vkuhano sadje, sočivje, konzerve sploh*, brez vrednosti, ker pri steriliziranju docela uničimo vitamine, seveda hranilno vrednost obdrže. Surovo sadje, svežo zelenjad je uživati, dokler je možno; konzerve imajo le hranilno vrednost, medtem ko vsebuje sveža hrana dopolnilne faktorje. Nekaj časa si pomaga organizem s prihranjenimi vitamini, ki smo jih sprejeli z naravno, svežo, surovo hrano. Dokler vitaminske zaloge v telesu ne poidejo, ostane človek zdrav, ko poidejo zadnje količine vitaminov, človek zboli. Ali vsakdo ne razume več opominov v obliki raznih bolezenskih znakov, marsikdo žal ni v stanju, dati organizmu prikladnejše hrane. Včasih pa je prehrana sicer zadostna, a nepravilna. Posebno velja to za one ki se hranijo največ z *močnatimi* jedmi.

«Močnati» ljudje, posebno otroci, izgledajo izborno rejeni. Otroci, ki jih pitajo največ z raznimi močnatimi preparati, tehtajo celo preko normale. Ogljikovi hidrati, ki so v veliki meri v močnatih in sladkih jedeh, namreč *zadržujejo vodo v organizmu*, odtod debelina «močnatih» otrok. Največkrat pa se pojavi hipna izločitev vode v veliki meri in sledi očitno hujšanje, podkožno krvavljenje (koža je potpluta s krvjo, ne da bi se človek udaril). Odporna sila napram prehlajenju in boleznim je zmanjšana, otrokom se *gnoje oči*, po životu se *spuščajo turi, kosti* so nekako *krhke*, čeljust ali vsa ustna votlina zateče in pri jedi posebno čuti bolnik

hude bolečine v ustih. Bolezen se loti kosti, žil in stanic ter nastopi vsled pomanjkanja C-vitamina v hrani. Neki fanatičen vegetarjanec je hotel dokazati, da človeku zadostujeta kruh in voda. V par mesecih so se pojavili naštetih bolezenski znaki, vegetarjanec je zbolel za skorbutom. Neka preje zdrava žena se je vsled ubožanja hranila več mesecev s kavo, kruhom, juho, včasih je užila malo klobase. V kratkem času ji je pričela otekati čeljust, ki je postala na več krajih podpluta. Zdravnik je ugotovil obolenje za skorbutom. 65letnemu možu so ozdravili črevesno vnetje s kašo in močnikom, a pri tej hrani je zbolel v enem mesecu za skorbutom.

Po dolgotrajnih opazovanjih in natančnih poskusih sta ugotovila Holst in Fröhlich, da je možno ozdraviti skorbut v razmeroma kratkem času s *svežo zelenjavo, sadjem in sadnimi soki*. Dozdaj se raziskovalcem še ni posrečilo izločiti antiskorbutičnega vitamina, znana pa so živila, v katerih se nahaja; zelje, korenje, koleraba, repa, regrat, kislica, solata, paradižniki, citrone in oranže ga imajo v večjih količinah, a brez njega ni *nobeno sadje in zelenjad*. C-vitamin je zelo občutljiv, izdatnejše je torej *neolupljeno surovo sadje* — hitro in natančno oprano — ter *nekuhanje zelenjadi*. Marsikatere zelenjadi ne moremo več uživati surove zaradi pridobljene in podedovane navade; — kar in kolikor časa je možno, uživajmo surovo (sveže) neolupljeno sadje in razne solate. *Kuhanje zelo škoduje učinkovitosti vitaminov*, deloma tudi napačna priprava. Krompirja ne bi smeli kuhati ostrganega, marveč vedno v *olupkih*, da ohranimo vsaj nekoliko vitaminov. Vsako zelenjad itd. je treba hitro oprati, nikoli iztiskati (kumare); vode pa, v kateri smo kuhali eno ali drugo zelenjavo, *ne smemo nikdar odliti*, ker soli in vitamini preidejo med kuhanjem v vodo. Čim delj traja kuhanje, tem bolj se zmanjšuje učinkovitost vitaminov in vsaki gospodinjji odsvetujem tako imenovano kahalno skrinjico (Kochkiste). Morda prihrani malenkost pri kurivu, a neprimerno bolj škoduje hrani, ki sicer ostane količinsko ista, toda izgubi ogromno na okusu, prebavnosti ter zdravilni kvaliteti.

Temeljito so preiskovali zdravniki, kemiki in dr. mleko z ozirom na splošno hranilno vrednost in zadnja leta tudi glede količine in vrste vitaminov. *Surovo, neposneto mleko vsebuje vse tri vrste*. Zavreto mleko jih zgubi po preteku prve minute pri nadaljnem vretju, pasterizirano mleko pa povzroči rahitis (ako se ne zavarujemo s kakim A-vitaminom). Otroci, ki dobe izključno pasterizirano mleko ali umetne mlečne preparate ter jedila iz mok, zbole na tipični otroški boleznih: pojavijo se otekline, koža je nategnjena, belkasto ali modrikasto se lesketajoča; čeljust krvavi, v težjih slučajih se pojavi jetrno in črevesno krvavljenje. Pred nedavnim časom so označili mleko za popolno, da, idealno redilno in hranilno sredstvo; danes je ugotovljeno, da je *prehana izključno z mlekom enostranska* in povzroči v mnogih slučajih bolezenske pojave.

V klinikah in sanatorijih se je zelo obnesla sledeča prehrana dece, ki so jo morali iz kateregasibodi vzroka umetno hraniti, in jo priporočajo (izvzemši mleka) tudi za vsakega otroka.

Otrok naj dobi:

pri 2 mesecih: 350—400 g mleka, 15 g ovsene moke, 20 g redilnega sladkorja, 20 g sladne juhe (Malzsuppe);

pri 4 mesecih: 400 g mleka, 20 g moke, 20 g redilnega sladkorja, 20 g sladnega izvlečka (Malzextrakt);

pri 6 mesecih: 500 g mleka, 10 g moke, 20 g zdroba, 20 g sladnega izvlečka, 5 g sladkorja, *špinačo*;

pri 8 mesecih: 450 g mleka, 20 g moke, 25 g zdroba, 20 g sladkorja, 25 g slada;

pri 10 mesecih: kot pri 8 mesecih in dodatek ene banane, jabolčnega pireja, prepečenec;

po 1. letu je zmanjšati mlečno količino na 250 g; dajati dnevno nekoliko kruha, zdrobove juhe, *mnogo zelenjadi, sočivja, sadja*, vsak teden enkrat malo mesa (1 obložen kruhek).

Pred nekaj leti se je pričelo nekako omalovaževanje mesa. Weigert, Thomas, Hericourt in drugi so vsestransko proučevali vrednost mesne prehrane. Tako so opazili, da *mesna in mastna hrana posebno prija jetičnim ljudem in živalim*. Pri jetičnih živalih, ki jih je Hericourt krmil s surovim mesom, je opazil očitno boljšanje, iz česar je sklepal, da tvori sestavina mesne beljakovine, takozvani purin, jetičnim kalem sovražno snov. Istotako so opazovali, da otroci, ki nikdar ne dobe mesa, večkrat podležejo pri šarlahu, nego otroci, ki dobivajo najkasneje od 2. leta (lahko pa že od 6. meseca) majhne količine mesa. Nasprotno pa morajo raku, revmatizmu, arteriosklerozi podvrženi ljudje — ki zelo redko obole za jetiko — omejiti ali popolnoma opustiti mesno hrano. Vobče pa je zmerno uživanje mesa priporočati, seveda izključna mesna hrana je ravno tako enostranska kot izključna rastlinska.

Živalska hrana (meso, ribe, mast, jajca, mleko, sir) ima bogate količine masti in beljakovine, rastlinska pa ogljikove hidrate; predvsem so pa rastlinska živila važna kot dajatelji mineraličnih soli in vitaminov. Hrana, ki je sicer glede množine (3000 kalorij) zadostna a enostranska ter nepravilno pripravljena, škoduje organizmu, in telo preje ali kasneje jasno pokaže, da ga ne hranimo prav. Čim nepravilnejša je prehrana, tem huje se javi bolezen. Vzrok boleznim pripisuje bolnik zdaj temu, zdaj drugemu vzroku, a v mnogih slučajih je prvotni povod organskega reda nepravilna, enostranska ali brezvitaminska hrana. Do sedaj so razni raziskovalci vitaminov ugotovili na raznih poskusih, opazovanjih in neumornih raziskovanjih, da vitamini 1. *pospešujejo rast* (važno za deco in otroke), 2. urejujejo prebavo, 3. preprečijo obolenje, 4. vršijo odpornost napram nalezljivim boleznim, 5. pospešijo vsrkavanje in uporabo zavžite hrane, 6. pospešijo zdravljenje ter *preprečijo gnojitev ran*, ki jih je treba seveda razkužiti, da ne pride okuženje od zunaj.

Spomini. (Kristina.)

Moja duša roma • roma v tisti čas, v tisti kraj, kjer je gledala življenja svoj najlepši cvetni maj.	Kjer so sveli nje grobovi — sence preko belih cest, katedrala posvečena v nji zlata, srebra prelest.	Na grobovih njenih svetih rdeče rože krvavé, v katedrali posvečeni skrivni prameni žare.
---	---	---

Duša skloni se nad grobe
svojih davno mrtvih nad,
plaka, prosi, da še enkrat
vzklila bi iz njih pomlad.

In v spominov katedrali
vsa v molitvi se topi . . .
pred mladosti tam oltarjem
moja večna luč gori . . .

IZVESTJA

Za našo deco!

V zadnji številki našega lista smo prosile blage družine po deželi, naj bi tudi letos sprejele v počitniško oskrbo nekaj tržaških slabotnih in ubožnih otrok. Prijavilo se je že precej dobrotnikov, toda število potrebnih otrok je še veliko. Zato ponovno trkamo na vrata imovitejših hiš in prosimo prav iskreno, naj jih zopet odpro naši deci.

Otroci, katere pošljemo na deželo, so zdravniško preiskani in zato ne prinašajo v vas nikake bolezni. Naše odbornice pa skrbe, da ugotove s pomočjo šol. vodstva, če so otroci doma dobro vzgojeni in poučeni, da ne bodo pokvarili mladine po vaseh. Poslale bomo le one zdrave a šibke otroke, ki imajo doma nezdravo stanovanje, pomanjkljivo hrano in ubožne matere, ki morajo večkrat delati izven hiše ter ne morejo v počitniškem času nadzirati dece, ki je zato izpostavljena nevarnosti, da se baš ta dva prosta meseca pokvari v poulični tovarišiji.

Otroke pripeljejo naše odbornice v poedine vasi ter pridejo jeseni zopet ponje. Ako bi kdo rad dal otroka domov prej, pa tudi poskrbimo za vse potrebno glede vrnitve.

Kdor bi še mogel sprejeti kakega otroka, ga prav lepo prosimo, naj nam to javi čimprej, da lahko pravočasno razporedimo otroke in kraje. Posebno hitro naj nam pišejo oni, ki imajo glede otroka posebne želje: naj bo deček ali deklica? kakšne starosti? pri katerem lahkem delu naj bi mu pomagal? itd.

Z najprisrčnejšo hvaležnostjo že danes mislimo na vse blage dobrotnike: Bog plačaj vsem, ki izkažejo naši deci ljubezen in dobroto.

ŽENSKO DOBRODELNO UDRUŽENJE.
Trst, via Torre bianca 39. I.

NAŠE DELO

Razstava ženskih ročnih del. Žensko dobrodelno združenje v Trstu priredi letos drugo razstavo ženskih del, in sicer dne 20., 21. in 22. junija. Razstavljena bodo v prvi vrsti dela, ki so bila med letom izvršena v tečajih »Ž. d. u.», in dela izvršena po vzorcih iz »Ženskega sveta». Sprejemala se bodo pa tudi vsa druga ženska ročna dela, vsake vrste, da so le okusna in pravično napravljena.

Razstave se zamorejo udeležiti s svojimi deli vse naročnice »Ženskega sveta» in članice »Ž. d. u.» ali sploh kake druge ženske organizacije. Društva, krožki, ali skupine, ki žele imeti na razstavi svoj poseben oddelek, naj se prijavijo najpozneje do 12. junija. Za razstavo namenjena dela je treba poslati oziroma prinesiti v upravništvo »Ženskega sveta» v ulico Torre bianca 39 I. nadstr. najkasneje do 17. junija. Vsi predmeti morajo biti čisti in lepo zlikani.

Tečaj Ž. d. u. v Koprivi se je vsled dela na polju zaključil pred kratkim. Članice so se naučile potrebnega krpanja, šivanja in okus-

nega vezanja ter so pripravile prav lepe komade za društveno razstavo v Trstu. Kot zaključna letošnja tečajeva prireditev je bilo zdravniško predavanje o »najvažnejših boleznih v dekliski dobi.« Tako imajo učenke tekem parmesečnega tečajevega poslovanja prav zadovoljiv moralni dobiček ter se že veselo jeseni, ko se bodo zopet zbirale pod okriljem ženskega društva.

«Spl. slov. žen. društvo» v Gorici je imelo koncem marca t. l. redni občni zbor. Iz tajniškega poročila je razvidno prav marljivo in uspešno društveno delovanje:

Društvo je ustanovilo in vzdrževalo slovenski tečaj za ljudskošolsko mladino, ki ga je redno obiskovala, dokler ga ni oblast ukinila, ko so dovolili po šolah nadomestne ure za slovensko. Koncem šol. leta je dalo društvo tem otrokom hlačke, majce ali predpasnike ter jim priredilo šolsko veselico. Lansko jesen je bila jako lepo uspela razstava ročnih del. Za božičnico je dobilo 86 siromašnih otrok čevlje, 68 pa obleke. Društvo vzdržuje 2 siroti v Sirotišču, oblači vsako leto 6 najsiromašnejših otrok za prvo

obhajilo in birmo ter jim pomaga pri nabavi šolskih potrebščin. Zadnje čase je društvo ustanovilo še slov. tečaj za srednješolce, katerega poseča 40 dijakov. Blagajniško poročilo izkazuje L 11.206'40 dohodkov, stroškov pa L 9869'40, v blagajni je ostalo L 1337'— prebitka, ki se uporabi za medletno obdarovanje najpotrebnejših otrok in dijakov. Vir dohodkov je bila članarina, 2 novi ustanovniki, nabiralne pole, razna naklonila in prebitki pri prireditvah. — Za novo predsednico je bila izvoljena Rudolfa Vidmarjeva.

PO ŽENSKEM SVETU.

Katere ženske bodo lahko volile pri upravnih volitvah v Italiji. V zmislu zakonskega načrta, ki ga je vendar sprejela poslanska zbornica, bodo vpisane v volilni imenik za upravne občinske volitve ženske, ki zadostijo eni izmed naslednjih določb:

1. ako so odlikovane s svetinjo za vojaške zasluge ali z vojnim križcem;
2. ako so odlikovane s svetinjo za civilne zasluge ali s svetinjo za zasluge javnega zdravstva, ali za zasluge pri poučevanju v osnovni šoli ali za zasluge, ki so si jih stekle ob času javnih bed — ako je bilo izdano odlikovanje z vladno naredbo;
3. ako so matere padlih v vojni;
4. ako so vdove v vojni padlih in niso izgubile pravice do pokojnine v zmislu člena 23. odloka od 12. julija 1923;
5. ako izvršujejo očetovsko oblast ali varuštvo in znajo pisati in brati;
6. ako so napravile — v slučaju, da so rojene pred l. 1894. — prestopni izpit iz III. razreda osnovne šole v naslednji; v slučaju, da so rojene pozneje, ako predložijo izpričevalo o prestopnem izpitu čez zadnji razred osnovne šole.
7. ako plačajo v občini, v kateri hočejo biti vpisane v volilni imenik, državnega ali občinskega davka najmanj 100 lir.

Seveda ne stopi ta zakon takoj v veljavo, ker ga mora prej sprejeti še senat, ki je pa navadno bolj nazadnjaški nego poslanska zbornica. Tako se je zgodilo predlanskim na Francoskem, da so ga poslanci sprejeli, senatorji so ga pa odklonili. Ta čin pa ni oplašil feminističnih bojevnic, ki so se še nadalje borile in bodo kmalu lahko pokazale dosežene uspehe.

Zasluzna Srbkinja. V Praži je praznovala 60letnico svojega rojstva ga. Zorka Hovorkova, roj. Kaličeva, odlična srbska kulturna delavka. Gospa Hovorkova se je s svojim pokojnim soprogom zdravnikom mnogo udejstvovala na prosvetnem polju. Izdajala je «Srbsko biblioteko» čeških prevodov, dalje «Srpsko Cveče» in prirejala gledališke predstave v Praži. Leta 1910. je priredila v Praži prvo izložbo srbskih ženskih umetnin. Zorka Hovorkova uživa še danes

v vseh kulturnih društvih velik ugled in posebno častno mesto v češkoslovaško-jugoslovenski ligi. Povodom njenega jubileja je prejela celo vrsto čestitk, med drugimi od praškega župana dr. Baxe, Jana Holečka in drugih zaslužnih čeških kulturnih delavcev.

Marija Sklodowska-Curie in njena hčerka Irena. V prvem letniku našega lista je bil pod naslovom «Obrazi in duše» objavljen članek o znameniti poljski učenjakinji Mariji Sklodowski, poročeni s francoskim učenjakom Curiejem. Po soprogovi smrti jo je profesorski zbor na Sorbonni izvolil za naslednico možu. Več let deluje na najvišjem znanstvenem zavodu, kjer nadaljuje poleg prof. poklica tudi študije in raziskavanja o radiju, katerega je odkrila sama s sodelovanjem soproga in nekega drugega profesorja. Aprila meseca t. l. je imela ta učenjakinja znamenito predavanje na pariški medicinski akademiji. Pojasnjevala je razne one radioaktivne elemente, katere že uporablja zdravniška veda in tudi take, kateri so ji bili doslej še neznan. Odkrila je mnogo zanimivosti iz skrivnostne radioaktivne zakladnice.

Irena, njena hčerka, se je tudi posvetila znanosti, ki je značila življenjski poklic njenim starišem. 30. marca t. l. je bila promovirana za doktorico na pariški univerzi. Dvorana, ki je obično prazna ob takih prilikah, je bila tistega dne nabit polna. Profesorji, študenti in študentke, dame iz najvišje aristokracije, mnogo drugega občinstva: vse je hotelo prisostvovati doktorski disertaciji mlade Irene Curiejeve. Kot tezo si je izbrala razpravo o polonijevih alfa-žarkih. Posvetila jo je svoji materi madami Curie s podpisom: «njena hčerka, njena učenka». Polonij je bil namreč ona prвина, ki sta jo odkrila njen oče in mati, radij pa so pravzaprav odkrili šele potem. Z elegantnim nastopom in izredno fino natančnostjo je pojasnjevala gospodična Curiejeva uspehe, katere je dosegla tekem desetletnega proučavanja in raziskavanja, ki odpirajo nova vrata tajinstveni radioaktivni znanosti. Člani izpraševalne komisije so ji navdušeno čestitali, eden izmed njih pa je toplo pozdravil spomin njenega očeta ter poveličeval delo matere, ki pa ni prisostvovala slovesni priliki svoje hčerke doktorice.

Slovarske plesalke. Izidora Dunčanova, znamenita ruska plesalka, se je l. 1921. ponudila sovjetski vladi, naj bi ji dali mesto v domovini. Pisala je takole:

«Dovolj mi je trgovsko-meščanske umetnosti. Žalostno je, da nisem nikdar mogla dati svojega dela onim, katerim je bilo namenjeno. Nasprotno, prodajati sem morala svojo umetnost po 5 dolarjev za sedež. Naveličala sem se moderne gledališča, ki je bolj podobno hiši prostitucije nego hramu

estetike. Želim plesati za množice, za delavce, ki potrebujejo moje umetnosti in niso nikdar imeli denarja, da bi me bili prišli gledat. Dala vam bom svoje delo in svoje življenje pod pogojem, da mi nihče ne izpregovori o denarju»...

Lani je ustanovila v Moskvi koreografski muzej za deco. Letos pa čitamo, da se je zopet vrnila v Pariz. Časniki ne omenjajo, zakaj je zapustila Moskvo in za koliko časa.

Vera Vratislava je odlična češka plesalka. Živel je dalj časa na španskem, kjer se je poglabljala zlasti v značilno špansko plesno umetnost in je dosegla na tem polju tako krasne uspehe, da jo prištevajo izredno odličnim španskim plesalkam. Priredila je turnejo po Francoski, Španski in Afriki ter je žela krasne uspehe baš s tipičnimi španskimi plesi. Sedaj se je vrnila v domovino, da pokaže svojo umetnost tudi njej.

Navodila zakoncem. Predlanskim so bile v ameriških Zedinjenih državah 148.554 razporoke. Ni čuda, da so se mnogi — zlasti duhovniki in sodniki — začeli temeljito baviti s vprašanjem, kaj naj bi bil vzrok tem ločitvam in kako bi morala zakonca živeti, da bi bilo omogočeno mirno družinsko življenje ter otrokom zagotovljena dobra vzgoja. Kot vzrok ločitvi navajajo nekateri naraščanje nemoralnosti, oddaljevanje od Boga in ameriški civilni zakon, ki dovoljuje poroke in razporoke brez posebnih formalnosti in težkoč. Predsednik sodišča za razporoke v New Yorku je združil vse vzroke, ki so dovedli do ločitve, v šestero tčk:

1.) Denar: žene si prepogosto zažele nemogočih stvari.

2.) Ljubimkanje: možje zanemarjajo svoje žene.

3.) Pomanjkanje morale.

4.) Pijača: prepoved alkoholnih pijač povzroča, da pijejo vsi vprek, ne samo ljudje nižjih plastí, ampak tudi iz boljših krogov.

5.) Značaj: zakonca sta preveč neskladna v svojih nazorih.

6.) Mnogo porok se sklopi, v katerih se vidi že v naprej, da bo v najkrajšem času sledila razporoka; vzrok: spolne bolezni.

Neki drugi sodnik je sestavil deset zapovedi za poroko. Če bi se ljudje le hoteli ravnati po njih, pa bi razporoka izginila s sveta:

Za žene:

1.) ne bodi lahkomiselná in ne imej kapric;

2.) pazi na snago v hiši;

3.) pazi, da ne izgubiš vsega čara in privlačnosti —

4.) toda ne skušaj vzbujati pozornosti drugih moških;

5.) ne nasprotuj očetu, kadar hoče kaznovati otroke;

6.) ne preživi vsega prostega časa s svojo materjo;

7.) ne brigaj se za besede sosed in prijateljic, kadar gre za domače zadeve;

8.) ne podcenjuj svojega moža;

9.) bodi vesela in skušaj ustreči možu; žena, ki se ne briga za moža, odvraca njega od sebe, da si poišče ljubimko, ki ga ne zanemarja;

10.) ne raznašaj govoríc služinčadi.

Z a m o ž a :

1.) Bodi radodaren le, kolikor ti nese;

2.) ne brigaj se za domače gospodinjstvo;

3.) bodi prijazen in vesel; nič ne vpliva slabše na živce izmučene žene kakor redkobesednost moža;

4.) bodi z ženo obziren;

5.) dvori ji;

6.) ne jezi je;

7.) ne naseli se preblizu doma svoje ali ženine obitelji;

8.) ne oddajaj nikdar stanovanja podnajemniku;

9.) pazi na obleko in bodi vedno snažen;

10.) bodi dober in pravičen napram svojim otrokom.

HIGIJENA.

Dednost. V stari Grški se je podedovala lepota potez in oblik v družinah. Alcibijad, najlepši Grk svojega časa, je imel krasne prednike. Lais iz Korinta je bila hči Karmida, katerega so nazivali sina boginje lepote. Na Kreti je bil star zakon, po katerem so se izbirali vsako leto najlepši mladeniči in najlepše mladenke, da se poročijo in na ta način ovekovečijo lepoto tipov.

Sličnost obraznih potez je tudi večinoma dedna. Pevec Nourrit je nastopil v neki igri s svojim sinom in sličnost obeh je občinstvo tako varala, da ni znalo, kateri je oče in kateri je sin.

Po dolgem nosu in debelosti ustnic so se rodbine v Rimu imenovalé Nasones, Labones, Buccones. V rodbini Bourboncev in Boromejcev so orlovi nosovi dedni skozi stoletja, kakor je navzdol viseča spodnja ustnica značila Habsburžane.

Dednost rasti je najbolj navadna. Ako se združijo majhne osebe, so otroci majhni. Otroci velikih staršev so pa navadno veliki. Oče Friderika Velikega je sestavil regiment orjakov, katerim je dovolil, da se smejo poročiti le z velikimi ženskami.

Prav tako se podeduje debelost in mesnatost, barva, temperament, običajno tudi plodovitost. Mnoga dejstva nam govore, da se podeduje tudi dolgost življenja. Ivan Nowira na Ogrskem je živel 172, žena 164 let in sin 115 let. Neki kmet iz okolice Kroteka na Poljskem je živel 150 let, njegov sin pa 157. Thomas Parr je včakal 158, nje-

gov sin pa 127 let. — Sedaj se dosega taka starost le v posameznih izjemnih slučajih.

Maca.

Rastline v spalnicah. Mnogo je še ljudi, ki pripisujejo zelenim in cvetočim sobnim rastlinam zdravilni učinek. Ljudje menijo, da čistijo in izboljšujejo zrak, ker sprejemajo vase ogljenčevo kislino in izločajo kisik ter oddajajo deloma tudi eterična olja.

Vse duhteče cvetice izločajo, kadar diše, ogljenčevo kislino, kajti prijetni vonj, ki izhaja iz eteričnih olj, je navezan na ogljenčevo kislino. Škodljivo je torej, ako se kdo celgo muči v sobi, kjer so cvetice in rastline, ne da bi se večkrat na dan odpirala okna in prezračevala soba. V takem zaprtem prostoru med duhtečimi cveticami boli glava in kri sili v obraz.

Nikakor pa ni priporočljivo imeti cvetice v spalnici. V zaprtem prostoru se nabere ponoči toliko ogljenčeve kisline, da je za človeka v takem prostoru naravnost nevarno. Spanje je v takem slučaju nemirno, sanje grozne, kri sili v možgane in drugi dan je človek utrujen in bolan, pri zelo duhtečih cvetkah nastopi omotica in omedlevica.

Mara.

Morske kopeli imajo veliko večji zdravilni učinek nego kopeli v sladki vodi. Morska voda ima v sebi sol, ki blagodejno vpliva na organizem. Še večjega pomena kot sol pa so valovi; gibanje vode ustvarja neko elektriko, in valovi, ki se zažanjajo v naše telo, proizvajajo neke vrste električno masažo, ki zlasti koristi onim, ki imajo kako lokalno jetiko ali vnete limfatične žleze (bezgavke pod pazduho, pod ušesi itd.) Tudi slabokrvnim otrokom pomaga kopanje v zibajočem se morju. Zato pa naj se kopalci vedno gibljejo v vodi (tudi v sladki), naj plavajo, brizgajo, brcajo, da se voda valovi in imajo od nje večjo zdravilno korist. Velike važnosti pri morski kopeli je tudi solnčenje na obrežnem zraku in drgnjenje telesa z morskim peskom. Morska voda, zrak in pesek imajo gotove elektrofizične in elektrokemične lastnosti, ki so v kcrst bolnemu in zdravemu človeku. Zato pa pošiljajo zadnje čase dobrodela društva šibko deco k morju; dvomesečno bivanje in krcpanje neverjetno popravi oslabela telesa. Ne moremo pa priporočati morskih kopeli živčno bolnim, ker nekaterim bolj prija planinski nego morski zrak. Zato naj se taki nikdar ne kopljejo v morju brez zdravnikovega privoljenja.

MATERINSTVO

Zlatica pri novorojenčkih. Zlatica pri novorojenčkih je nekaj navadnega. Več nego polovica otrok dobi v prvih tednih to bolezen, ki pa ni nevarna. Smrtonosna ni nikoli. Zlatica traja povprečno osem dni

in le redkokedaj dva do tri tedne. Med zlatico je treba otroke še bolj skrbno negovati, ne sme se jim dajati preveč hrane, ker prav v tem času prenašajo mleko nekoliko težje. Med zlatico se dojenček razvija bolj slabo.

Maca.

Krvavitve v nosečnosti. Ko žena zanosi, nima več perila. To je prvo in pravo znamenje novega njenega stanja. Vsako poznejše krvavenje iz spolov je nenaravno, nepravilno in vzbuja resne pomisleke.

Če je krvavenje slabotno in ne povzroča prav nikakih bolečin v spodnjem delu telesa ali v križu, ni ravno nevarno, ker prestane samo od sebe. To imajo navadno žene z močnim perilom.

Pač pa utegne biti zelo nevarno močnejše krvavenje, pri katerem boli križ in se čuti krč v trebuhu. To se pojavi navadno v prvih treh mesecih in je znamenje splava.

Če se pojavi lahko a trajno krvavenje takoj prve dni ali tedne po zadnjem perilu, je skoro gotovo, da se plod razvija izven maternice. Vendar to celo zdravnik težko ugotovi.

Če začne žena krvaveti v drugi polovici nosečnosti, je to večkrat znamenje nepravne otrokove lege ali celo napoveduje prerani porod. To se pojavi zlasti pri onih, ki so bolne na srcu ali na ledvicah.

Vsekakor je dobro, da se žena pri vsaki prvi krvavitvi v nosečnosti obrne takoj na zdravnika. Mala pravočasna operacija vsakokrat lahko reši mater največkrat tudi otroka. Zato je tudi jako nes pametno, če se žena v takem slučaju prestraši; strah je neupravičen in lahko baš to čuvstvo samo povzroči ženi one težke posledice, katerih bi pravočasno zdravniško ustavljenost krvavenje gotovo ne imelo.

KUHINJA.

Orehove in mandelnove rezine. Vzemi 10 dkg svežega masla, 20 dkg fine moke, 10 dkg sladkorja, 4 jajca ter 2 žlici ruma. Vse skupaj dobro mešaj približno $\frac{1}{4}$ ure. Nato prideni tej zmesi 10 dkg drobno zmletih orehov ali mandelnov ter vse še nekoliko mešaj; potem raztegni zmes na namazan pekač približno za $\frac{1}{2}$ cm na debelo ter speci v ne prevroči pečici. Peči 20—22 minut in pazi, da ne bo preveč pečeno ter trdo. Pečeno zreži na podolgaste ploščice. Za to količino zmesi moraš rabiti večji pekač. Ako imaš premalo pečico, vzemi mali pekač ter zmes razpolovi in speci dvakrat. Ako ti zadostuje pa manjša količina, razpolovi si vse navedene sestavine. Rezine serviraš k čaju ali kavi.

—a—

Napolnjene rezine. Vzemi 20 dkg fine moke, 10 dkg svežega masla, 10 dkg sladkorja, 10 dkg zmletih mandelnov ter 2 jajci. Ako imaš, prideni tudi 1 žličko Oetkerjevega praška. Vse dobro zmešaj na plohu ter na-

lahko razvaljaj $\frac{1}{2}$ prsta na debelo, položi na namazan pekač ter speci v srednje gorki peči. Pripravi mej tem nadev iz 10 dkg zmlelih orehov (lešnikov ali mandelnov), 10 dkg stolčnega sladkorja, (2 žlici) ruma ter nekoliko mleka. Vse dobro zmešaj.

Ko je testo pečeno, ga razreži na polovico. Namaži prvo polovico s pripravljenim nadevom ter pokrij z drugo polovico. Ko lepo zravnáš, da zgornja polovica krije spodnjo, razreži vse na kocke. Paziti moraš pri tem, da se spodnji ali gornji del ne premakne.

Serviraš k čaju ali k likerjem. —a—

Dulcedis. Vrtnice v sladkorju. Rumunski recept. Vzemí cvetnih lističev od najfinejših dišečih rdečih ali tudi belih svežih vrtnic. Skuhaj sladkor z vodo v precej gost sirup, a vendar ne tako gost kot za sadje, ker rožno cvetje ne daje nič tekočine od sebe; v vrelo sladkornino vrzi prav mnogo cvetja, prevri še enkrat, a prav malo, ohladi, deni v kozarce in zaveži. Če dobiš obisk, postrezi gostu z «dulcedisom» in serviraj v srebrnih ali prav lepih steklenih ali porcelanastih skodelicah oziroma malih krožnikih z najmanjšo žličko. To je znak tvoje naklonjenosti — gostoljubnosti. Vedno je pri roki, in takoj na mizi. Istotako so fini likerji praktični, ker postrežeš z njimi vsako uro in v vsakem letnem času in brez dolgega pripravljanja. Iz kredence na mizo, to je vse. Rumunke dajejo po «dulcedisu» tudi črno kavo v prav malih čašicah. M. Z.

Sadje v rumu. V velik kozarec za sadje vlijemo 95%nega alkohola pomešanega z $\frac{1}{3}$ vode. Vanj denemo sadje in nekoliko žličk sladkorja. Nato kozarec dobro pokrijemo. Vlagamo zaporedoma vse sadje; pričnemo s črešnjami, potem dolagamo višnje, rarelice, breskve, hruške, male zelene fige, grozdje (posamezne jagode) in tudi pomaranče, zrezane na liste. Ko manjka v kozarcu alkohol, dolijemo ruma, potem zopet alkohola (alkohol 95% z $\frac{1}{3}$ vode), nato zopet rum. Ko nhamo vlagati sadje, mora biti sadje pokrito s tekočino. Vsakikrat, ko vložimo kakšno vrsto sadja, pridenemo tudi nekaj žličk sladkorja. Sadje mora biti bož trdo in brez napak. V oktobru, ko smo končali z grozdjem, naj vse skupaj počiva dobro pokrito in prve dni decembra pokusimo in če ni zadosti sladko, naredimo sirup iz sladkorja in vode in ga pridenemo. Sladkor in vodo kuhamo toliko časa, da se tekočina vleče od žlice. Tudi gotovo sadje je treba kuhati prej v sirupu, predno ga vložimo v alkohol, n. pr. hruške, fige in pomaranče, zato da so mehke, ker so drugače neužitne.

Sadje pustimo do januarja; čim kasneje načnemo kozarec, tem bolje je vse.

Če hočemo vložiti posamezne vrste sadja samo v alkohol, delamo enako.

Tako konservirano sadje je zelo okusno, a precej močno; zato ni pripravno kot kompot za otroke. Serviramo ga odraslim, zlasti moškim. Ana.

GOSPODINJSTVO

Mastne ovratnike pri moških suknjah očiščiš tako: najprej dobro iztolci, iztrepaj in izkrtai vso suknjo, zlasti pa ovratnik. Nato ga izdrgni s salmijakom, katerega dobiš gotovo tudi po trgovinah na kmetih. Najbolje je, da vzameš krpo, če le mogoče od takega blaga, kakor je suknja, pomoči jo v salmijak in drgni z njo po ovratniku. Potem pa zlikaj ovratnik in zadobil bo zopet svojo prvotno lepo obliko. Pri likanju pogrni na ovratnik gladko cunjjo, ki pa ne sme imeti debelih niti. Da ne dobi sukno bleska, postopaj tako: zmochi in dobro ožmi cunjjo, pogrni jo na blago in hitro potegni po njej vroč likalnik, nato takoj vzdigni krpo, iz blaga se kadi para, ti pa hitro udarjaj po polikanem mestu in odpihuj paro. Tako ne bo bleska na ovratniku. P.

Aluminijasta posoda se snazi, da ne izgubi bleska, edinole z milom. Seveda je treba potem dobro izprati in obrisati. To navodilo sem čitala v nekem nemškem ženskem listu v «odgovorih» in označeno kot edino sredstvo.

Muhe v kuhinji. Muhe iz kuhinje preženeš, ako dodaš apno nekoliko lizola, ko beliš kuhinjo spomladi. Muhe bodo bežale in zunaj takoj pocepale. Pa tudi v barvo za borduro lizol, da bodo vse stene prepojene s trupom. Če ti ne smrdi, izpiraj še tla in stole, tako razkužiš vso hišo in preženeš muhe, pajke, bolhe in vse take neljube goste! M. Z.

KNJIŽEVNA POROČILA.

Ženski listi v Jugoslaviji. Jugoslovenke imajo lepo število ženskih listov, kateri so dcloma glasila poedinih društev, dcloma pa so zasebna podjetja. V Beogradu izhaja «Ženski pokret», glasilo Narodnega ženskega saveza in je kot tak predstavnik jugoslovanskega feminizma v ožjem pomenu besede. Prinaša sestavke v vseh treh narečjih in je namenjen v prvi vrsti višje izobraženemu ženskemu sloju. Izhaa desetkrat na leto in stane letno Din. 50.— Poleg tega lista izhaja v Beogradu tudi «Žena i svet» kot mesečnik, ki je v prvi vrsti posvečen modi; prinaša pa tudi leposlovje in praktične članke iz raznih ženskih polj. Je bogato ilustriran, jako obsežen in gotovo ustreza potrebam sleherne žene. Poedini zvezki stanejo Din. 12, kar je za tako odličan list vsekakor zelo nizka cena.

V Zagrebu je začel izhajati «Ženski list», katerega sicer še nismo prejele na ogled, vendar posnamemo iz dnevnega časopisja. da je tudi mesečnik, ki bo prinašal

modo, leposlovje in praktične nasvete za gospodinjstvo. V modnem pogledu bo upošteval naše sedanje razmere in bo zato priobčeval tudi vzorce za bolj priproste obleke. Poedine štev. stanejo Din. 15, letno pa Din. 160.

V Ljubljani izhajata društvena lista *Vigred* kot glasilo Zveze Orlic in *Ženski list* kot glasilo Zveze delavskih žen. Oba sta sicer strokovna lista, vendar prinašata tudi leposlovje in razne koristne sestavke.

Če prištejemo tem publikacijam še *Gospodinjski koledar* in žensko rubriko, katero ima skoro vsak večji dnevnik ter mesečnika *Mladika* in *Gruda*, pa moramo reči, da je jugoslovanska žena dobro preskrbljena z duševno hrano in modo.

IZ NAŠE SKRINJE.

NAŠI GORENJC. (Nadaljevanje.)

Pa med ta dobrimi tud' hude so vmes, s tistimi so hude težave prov reva. Pr' tistih je Žanova pisana krava, ko mi je enkrat čez polje zbezlava, jest sm pa revež kar letu za njo, mislu sm: «Tone, oh kaj pa zdej bo.» Pa prdrviva do trnjeve meje, men' se srce na široko posmeje, pošastarska šavra ne more naprej, jest pa zavpijem: «moja si zdej!» Brž jo popadem za krevljaste róge, šavra pa stopi meni na nóge in kot bi mignu — me s temi rogmí v trnjevo mejo — štrbunk — zavali. Nekol ne bom revež jest tega pozabu, kak' scagana srota za trnje sem grabu. Hlače sm strgov od tal pa do vrha, to mi je strila ta burklasta mrha. Jest sm en revež pastir, bogi ta moj je kvartir, pod strgano streho kraljujem, ponoč' se na slam' premetujem. Posebno žmahna ni moja košta (jed), moj želodec le slabo potrošta. Bogi je tist', ki od hiše do hiše frušteek, kosil' in večerjo si iše. Zamerkane dobro imam gospodinj, ki dajo na štrukljih mi rmenne tropine in vržejo velik brtevs mi mesá, to mojem' trebuhu se dobro podá. Pri drugih pa se mi prov slabo godi, mesa in pa štrukljev se nič ne dobi; zmerej le repa, fižov in korenje, to salabolsko je slabo življenje! Še nekaj povem, glih en petek je blo, pri en' hiši sem fruštekov kašo trdo, glih na sred' sklede sem ščurka dobiv, pa se zato nism prov nič jeziv. Žlico seveda na mizo sm djav, gospodinjí sm reku: «vse kar je prav, veste kaj, mati, vam zdejele povem, kristjan sm in v petkih mesa jest ne jem». Takole prijatli pastirček živi,

čist' na vse sorte dostokrat naleti. Hiter, prehiter mi leta tekó, jest čakam brez strahu na ženo s kosó. Takrat pa bote v to zemljo me djali in drugaj pastirja si bote izbrali. Če bote mem (mimo) mojega groba hodili, prosm, da b' en očenaš izmolili, recite: tu notri počiva pastir, usmiljeni Bog, dej mu en večer mirl» Pozneje se je ta splošna vaška pašnja opustila. Kmetje so ob svojih travnikih zasadili žive meje in vsak gospodar je imel svojega pastirja, ki je pasel le po domačih parcelah. Za ta posel so navadno uporabili otroke, ki so bili za druga dela itak prešibki.

Vendar so bili naši očetje po večini toliko previdni, da, četudi smo bili pastirji, nismo nikdar zamujali šolskega pouka. Spustili so nam živino na vse zgodaj, nekaj pred 9. uro pa smo prignali domov. Ob 9. uri se je pričela šola, ki je trajala do 12. ure in popoldne od 2.—4. ure. Ko smo prišli od popoldanskega pouka, pa kar kos kruha in nekaj sadja v predpasnik in hajdi zopet na pašnik, kjer smo ostajali do trdnega mraka. Pasli smo radi in smo bili na svojo živinico zelo ponosni. Dostikrat smo se pastirji med seboj prepirali, kdo ima več živine, katera je lepša in več vredna.

Četudi smo pasli vsak na svojem svetu, vendar, ker so stali pašniki tik drug ob drugem, smo bili pastirji vedno lahko skupaj. Seveda je moral zdajpazdaj eden ali drugi skočiti pogledat, če je živina v redu in če se ni morda kaka neposlušnica splazila na onkraj meje.

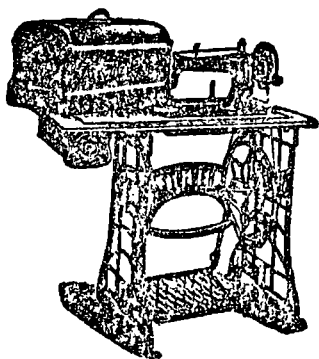
Na splošno smo bili med seboj prijatelji. Primerilo se je pa tudi, da smo se za kako malenkost pošteno prelasali in obunkali. A na to smo seveda hitro pozabili.

Igrali smo vsakovrstne igre. Šli smo se «slepe miši», «mance», «čebele», «ravbarje», «buče ruvati», «svinjko bili» itd. Imeli smo tudi «šolo». V ta namen nam je dobro služil neki od strele razklan in votel hrast, v katerem smo shranjevali knjige med vso pastirsko sezono.

Čevljev nismo trpeli na svojih nogah. Ker je pozno v jeseni večkrat padla mrzla slana, nas je zeblo, da smo kar noge privzdigovali. No, pa smo si znali hitro pomagati. Nabrali smo suhih vej, napravili ogenj, ter smo sedaj eno, sedaj zopet drugo nogo držali nad plamenom.

Kadar smo nameravali zakuriti, tedaj smo se že prej preskrbeli s krompirjem in koruznimi storži. Oboje smo potem pekli na ognju in navadno na pol surovo pojedli. Zelo radi smo tudi zvijali suho listje in kadili «cigare». Od tega kajenja nas je včasih tako jezik pekel, da smo ga kar moleli iz ust, toda, kaj smo se brigali za to! Bili smo srečni, veseli in popolnoma zadovoljni.

Manica.

15 - letno jamstvo

ima le šivalni stroj „STOEWER“, katerega lahko z enostavnim premikom rabite za šivanje ali vezenje (stopanje). V različnih opre- mah (pogrezljiv, v omarici itd.), za rodbinsko rabo, šivilje in krojače. — Dobite le pri

LUD. BARAGA, Ljubljana
Šelemburgova ulica 6, I. nadst.

ŽIČNI MADRACI

po naročilu, vsake mere in količine, iz pobakrenjene žice v lesenem okvirju, že od 130 din. naprej; mreže za presipanje peska in ograje, predpražnike itd., izdeluje prva domača tvornica žičnih pletenin

MATEVŽ RABIČ

Slov. Javornik pri Jesenicah (Slovenija)

Minka Horvat, modistka

Ljubljana, Stari trg 21

Priporoča cenjenim damam svojo zalogo damskih in dekliških klobukov in slamnikov. — Popravila najceneje. — Žalni klobuki vedno v zalogi.

==== Zahtevajte in prepričali se bode, da je ====

MILO GODINA neprekosljivo

Izdeluje ga dobroznana domača tvrdka

J. S. GODINA, TRST VIA DELLO SCOGLIO št. 316
TELEFON 18-78

Poštnina plačana v gotovini

Najboljše sredstvo zoper stenice in drugi mrčes je „MORANA“

„Morana“ temeljito uničuje stenice in njihovo zalego. Naroča se pri
MAR. SKRINJAR, PODGORICA — ČRNAGORA
(Jugoslavija)

Pri večjih naročilih popust, trgovcem rabat. — Išče se ZASTOPNIK
ZA JUGOSLAVLJO. — Ponudbe je poslati direktno na zgornji naslov.

Alojzij Povh

urar in zlatar

Piazza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29

Lastna tovarna in delavnica. — Prodaja,
kupuje, popravlja vsakovrstne predmete.
Korist vsakega je, da se prepriča o cenah.

 Dobava za urarje in zlatarje.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhac

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski retošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jaičji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Pecivni
prašek

Vanilin
sladkor

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emajlirane prsti.